

MUINSUSKAITSE ERITINGIMUSED

OBJEKT:

VALGA MUINSUSKAITSEALA, REG NR 27005

VALGA LINNA ÜLDPLANEERINGU MUINSUSKAITSE ERITINGIMUSED

2 KÖITES

TELLIJA: VALGA VALLAVALITSUS, REG NR 77000507

Koostaja: **Kristo Kooskora**

JOONIS

Joonis OÜ
reg nr 12632952
tegevusluba EMU000084

Hobusepea 2
10133 Tallinn
Harjumaa

tel -
joonis@joonis.eu
www.issuu.com/joonis

LHV pank
EE517700771001297882
KMKR nr -

Tallinn 2016–2018 a

VALGA MUINSUSKAITSEALA, REG NR 27005

1. KÖIDE

VALGA AJALOOLISE LINNATUUMIKU MUINSUSKAITSE ERITINGIMUSED

Koostaja: Kristo Kooskora

Tallinn 2016–2018 a

SISUKORD

Köide 1

1. Sissejuhatus

1.1. Eessõna	6
1.2. Kasutusjuhend	8
1.3. Lähtedokumendid ja regulatsioonid	10

2. Hetkeolukorra kirjeldus ja analüüs

2.1. Tänavavõrk	13
2.2. Hoonestus	19
2.3. Haljasalad ja mälestusmärgid	26
2.4. Sisehoovid	29
2.5. Liikluslahendus	33
2.6. Vaated	36
2.7. Kaitsevöönd	40

3. Hooned muinsuskaitsealal, kaitsevööndis ja mälestised väljaspool muinsuskaitseala

3.1. Hoonete väärtusklassid 1–3	45
3.2. Mälestised muinsuskaitsealal ja muinsuskaitseala kaitsevööndis	45
3.3. Hooned kaitsevööndis	45
3.4. Mälestised väljaspool muinsuskaitseala	46

4. Eritingimused

4.1. Väärtusklassid	48
4.2. Kooskõlastus	49
4.3. Välisviimistlus	49
4.4. Avatäited	51
4.5. Siseviimistlus ja ruumistruktuur	52
4.6. Katus	53
4.7. Pööning ja kelder	54
4.8. Korstnad ja küttekolded	54
4.9. Muud tehnoseadmed	55
4.10. Välireklaam	55
4.11. Haljastus, piirded ja abihooned	55
4.12. Arheoloogia	56

5. Hoonete loend ja väärtusklassid

5.1. Muinsuskaitseala hooned väärtusklassidega	58
5.2. Hooned kaitsevööndis	75
5.3. Kultuurimälestised Valgas väljaspool muinsuskaitseala	76

6. Kaardid

6.1. Hooned muinsuskaitsealal ja kaitsevööndis	79
6.2. Hoonete väärtusklassid	80
6.3. Hoonete rajamisajad	81
6.4. Hoonete kasutus	82
6.5. Sõjaeelse hoonestuse skeem ning arheoloogia kaitsetsoon	83

Köide 2

Osa A. Valga kujunemine ja muinsuskaitseala moodustamise põhietapid

A.1. Kust sai Valga oma nime	4
A.2. Linna kujunemine	6
A.3. Linnatuumiku kujunemise kronoloogia	19

OSA B. Valga kujunemine kaartidel

B. Kaardid 1–29	29
-----------------------	----

OSA C. Ajaloolised tänavavaated Valga linnatuumiku kujunemisest

C.1. Kõrg- ja kaugvaated	55
C.2. Pedeli jõe ja Ramsi veski ümbrus	68
C.3. Riia tänav	72
C.4. Sõpruse tänav	77
C.5. Sepa tänav	78
C.6. Raja tänav	83
C.7. Puiestee tänav	87
C.8. Aia tänav	90
C.9. Kesk tänav	93
C.10. J. Kuperjanovi tänav	107
C.11. Vabaduse tänav	111
C.12. Kungla tänav	129
C.13. Lai tänav	130
C.14. Uus tänav	132
C.15. Mesipuu tänav	132
C.16. Vee tänav	133
C.17. Sõjajärgsed vaated kesklinnale	134

OSA D. Kasutatud materjalid

D.1. Arhiiviallikad	140
D.2. Publitseerimata käsikirjad	140
D.3. Kirjandus	140
D.4. Seadusandlikud dokumendid	142
D.5. Internet	142
D.6. Muud materjalid	143
D.7. Soovituslikud abimaterjalid	143
D.8. Lühendid	143

Osa 1.

SISSEJUHATUS

1.1. Eessõna

Käesolevate eritingimuste eesmärgiks on täpsustada ja kaasajastada Valga ajaloolise linnatuumiku (mälestis reg nr 27005) pärandialast kaitsekorraldust. Väärtusliku linnaehitusliku terviku säilimise tagamiseks on eritingimuste koostamisel silmas peetud ka Valga regionaalset eripära, spetsiifilist majandus ja elukondlikku kinnisvarasituatsiooni ning kohaliku omavalitsuse valmivat üldplaneeringut (aastani 2030). Detailsemalt on lahti kirjutatud kõigi nende muinsuskaitsealal paiknevate ehitiste eritingimused, mis eraldi ehitise- või ajaloomälestistena kaitse all ei ole (vt p. 1.2). Eritingimustes antakse ülevaade ka olulistest linnaruumilistest väärtustest nagu tänavavõrk, krundistruktuur, haljasalad, mälestusmärgid ning nende säilitamise vajadusest. Põhjalikku käsitlemist leiab linnatuumiku ehk tänase muinsuskaitseala kujunemine, mis rikkaliku pildimaterjaliga varustatuna on vormistatud töö eraldi köiteks.

Valga muinsuskaitseala linnaehituslik kooslus on kahtlemata eriline. Raudteevõrgu rajamisega kujunes ajaloolisest turu- ja kaubalinnast strateegiline sõlmpunkt. Soodus transpordiühendus kasvatas kohalikku tööstust ning tõukas linna kiirele kasvule. 19. sajandi lõpukümnenditel sai Valgast üks kiiremini kasvavaid linnu Eestis, siin kihas värvikas teatri- ja hariduselu. Linnatuumik tihenes kivist kaubaladude, puitelamute, luksuslike villade ning suurlinlike kivimajadega. Osa ilmekast linnasüdamest hävis paraku teises maailmasõjas. Nõukogude perioodil rajati üle kogu linna (sh kesklinna tühjaks jäänud kruntidele) massiliselt tüüpseid korterelamuid. Mitme radikaalse sisse- ja väljarände tulemusena on tänaseks tekkinud olukord, kus paljud vanad ja arhitektuuriväärtuslikumad hooned on tühjaks jäänud ja amortiseeruvad ning neid ei peeta kohalike elanike silmis enam linnasüdame uhkuseks, vaid hoopis probleemiks.

Selleks, et Valga linnasüda tulevikus elavneda ja tiheneda võiks kaotamata selleläbi kaitstavat miljöölist ja linnaehituslikku eripära, peab muinsuskaitseala edasiseks säilitamiseks antavates suunistes kohapealset situatsiooni kindlasti arvesse võtma. Sellele veendumusele tuginevalt, tegi Valga linnaarhitekt Jiří Tintěra Muinsuskaitseametile 7.03.2017 ettepaneku luua uute linnatuumiku muinsuskaitse eritingimuste väljatöötamiseks spetsiaalne komisjon, mille liikmed Valga olukorda analüüsiks ning eritingimuste koostamist jooksvalt nõustaks. Selline komisjon 2017 aastal ka moodustati ning selle tulemusena tutvusid kohalike oludega erialaspetsialistid Lilian Hansar, Leele Välja, Merle Kinks, Mari-Liis Paris, Triin Talk, Oliver Orro, Kaarel Truu, Rasmus Kask ja Jiří Tintěra, kes kõik on mitmete nõupidamiste läbi kaasa aidanud käesolevate eritingimuste valmimisele.

Valga linnatuumiku muinsuskaitse eritingimused on koostatud Valga Vallavalitsuse (enne Valga Linnavalitsuse) tellimusel 2018. aastal valmiva Valga linna üldplaneeringu jaoks. Vastavasisuline leping sõlmiti koostaja Joonis OÜ (keda esindab Kristo Kooskora, tegevusloaga EMU000084) ja omavalitsuse vahel 8.11.2016 ja mida poolte kokkuleppel pikendati lepingu

lisadega vastavalt 1.08.2017 ja 10.04.2017. Dokumendi koostamisel on lähtutud muinsuskaitse eritingimusi reguleerivatest õigusaktides nagu „Üld- ja detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste koostamise kord“ (võetud vastu 04.07.2011 nr 13) ning „Valga linnatuumiku muinsuskaitseala põhimäärus“ (võetud vastu 23.01.2006 nr 15). Eritingimustes ei leia eraldi käsitlemist muinsuskaitsealast väljapoole jäävad mälestised, mälestusmärgid, ega muud miljööväärtuslikud piirkonnad (nt Tartu tn, Uus tn) või arhitektuurset väärtust omavad rajatised.

VALGA MUINSUSKAITSEALA (reg nr 27005)

■ – ehitis- ja/või ajaloomälestis muinsuskaitsealal ■ – ehitis muinsuskaitsealal ■ – abihoone muinsuskaitsealal
■ – ehitis- ja/või ajaloomälestis muinsuskaitseala kaitsevööndis ■ – ehitised muinsuskaitseala kaitsevööndis

1. Valga linnatuumiku muinsuskaitseala võeti esmakordselt muinsuskaitse alla Vabariigi Valitsuse 27. veebruari 1995. aasta määrusega nr 81. Muinsuskaitseala koosneb Valga linna ajaloolisest linnatuumikust, mille struktuur ja hoonestus olid välja kujunenud 1940. aastate alguseks. Valga muinsuskaitsealal paikneb ühtekokku 134 objekti, millest 25 on eraldi arvel olevad ehitis- ja/või ajaloomälestised.

1.2. Kasutusjuhend

Käesolevates Valga linnatuumiku eritingimustes antakse täpsustavad muinsuskaitseala kaitset puudutavad suunised ühekorraga väikelinna muinsuskaitseala kõigile ehitistele, mis eraldi ajaloo- või ehitismälestised ei ole. See vabastab paljudel juhtudel eraldi eritingimuste tellimise nõudest nt need, kes vastavates hoonetes väikesemahulisi või teatud sorti muid töid läbi viia plaanivad. Et sellist üldisemat ja hõlpsamat distsipliini rakendada, on muinsuskaitsealal paiknevad ehitised jaotatud kolme erinevasse väärtuskategooriasse, mille täpsem iseloomustus on toodud **p. 4**.

KUIDAS DOKUMENTI KASUTADA?

Mis on väärtusklass? Kui oled majaomanik, elanik, ettevõtja vm, kes soovib muinsuskaitsealal paiknevat hoonet korrastada, restaureerida või kavandada ümberehitust, siis peaksid täpsemate suuniste leidmiseks tuvastama esmalt vastava hoone väärtusklassi. Ehitiste väärtusklassidesse jaotus on tabelikujul toodud **p. 5** „Muinsuskaitse objektide loend“, samuti on väärtusklassid markeritud ülevaatlikul kaardil **p. 6**. Kõigi käsitletud objektide jagunemine on eraldi lahti seletatud **p. 3**.

Ehitismälestised ja/või ajaloomälestised ning majad kaitsevööndis. Antud eritingimustes ei käsitleta spetsiifiliselt eraldi arvel olevaid ehitis- ja ajaloomälestisi. Nende kaitsekorraldus jätkub senisel kujul tulenevalt nende suuremast arhitektuuriajaloolisest väärtusest, detailide rohkusest jms. Ehitismälestiste, aga ka kaitsevööndis paiknevate hoonete puhul, tuleb siiski järgida ka ajaloolise linnaruumi kaitse üldprintsipi, mida on lähemalt iseloomustatud **p. 2** ja **p. 3**.

Uusehitiste rajamine. Uusehitiste ning juurdeehituste rajamine muinsuskaitsealal on lubatud, kuid tuleb kooskõlastada antud eritingimusi järgiva projekti alusel nii Muinsuskaitseametis, kui Valga Vallavalitsuses. Loe täpsemalt **p. 3** ja **p. 4**.

Tänavainventar, reklaam. Tulenevalt ala suurusest ja eklektilisusest ei ole antud eritingimustes seatud üksikasjalikke nõudeid tänavaruumi objektide nagu pargipingid, prügikastid, laternapostid jms rajamisele. Välireklaami, samuti piirete ja haljastuse temaatikat on käsitletud **p. 4.11**.

Arheoloogia. Valga linnas on arheoloogilisi väljakaevamisi teostatud vähe, kuid olulise ehitisarheoloogilise jm sellealase info ilmsiks tulemise tõenäosus on ka väiksemate kaevetööde korral mitmes piirkonnas suur. Vastav kaitsetsoon on markeritud **kaardil 6. 5**, sellealane selgitus ja täpsustus on toodud aga eritingimuste koosseisus, vt **p. 4.12**.

Valga ajaloolised kaardid ja fotodokumentatsioon. Kuna antud eritingimustes püütakse ühekorraga reguleerida suure hulga väga erinevate hoonete ehitust ja säilimist, on koondatud ka

võimalikult laiapõhjaline ajalooline ülevaade ning dokumentatsioon, milles sisaldub ligi 30 kaarti ning üle 150 foto ajaloolise Valga hoonetest, tänavaruumist jms. Põhjalik ja illustreeritud andmepagas on vanemate muinsuskaitsealade eritingimuste eeskujul vormistatud eraldiseisva köitena – **köide 2 – „Valga linnatuumiku ajalugu“**.

1.3. Lähtedokumendid ja regulatsioonid

Alljärgnevalt on lühiselgitustega välja toodud Valga linnatuumiku muinsuskaitseala ja kultuuri-pärandit laiemalt puudutavad olulisemad seadusaktid ja dokumendid, millele tuginedes antud eritingimusi koostati. Samuti on siia lisatud viide kasulikele teabematerjalidele, mis võivad abiks osutada arhitektuuriväärtuslike või vanemate majade hooldajate jaoks.

Muinsuskaitseseadus (lühend – MuKS). Muinsuskaitseseadus reguleerib riigi- ja kohaliku omavalitsuse organite ning mälestiste omanike ja valdajate õigusi ja kohustusi kultuurimälestiste ja muinsuskaitsealade kaitse korraldamisel, samuti mälestiste ning muinsuskaitsealade säilimise tagamisel. Praegune (RT I, 23.03.2015, 128) MuKS sisaldab vastavalt 7 järgmist peatükki: 1. Üldsätted; 2. Muinsuskaitse korraldus; 3. Mälestiseks tunnistamine; 4. Mälestise säilimise tagamine. Omanikukitsenduses; 5. Kultuuriväärtusega leid; **6. Mälestiste ja muinsuskaitsealal paiknevate ehitiste kaitse tagamine nendega seotud tööde projekteerimisel ja teostamisel**; 7. vastutus.

Valga linnatuumiku muinsuskaitseala põhimäärus. Selle määrusega kehtestatakse Valga linnatuumiku muinsuskaitseala ja selle kaitsevööndi piirid, muinsuskaitsealal ja selle kaitsevööndis kehtivad nõuded ja kitsendused ja muinsuskaitset korraldavate organite tööjaotus ning sätestatakse koostöö muinsuskaitset korraldavate organite ja kaitstava loodusobjekti valitseja vahel.

Ehitusseadustik. Ehitusseadustiku eesmärk on soodustada jätkusuutlikku arengut ning tagada ohutus, ehitatud keskkonna eesmärgipärane toimivus ja kasutatavus. Seadustikku kohaldatakse ehitisele, selle kavandamisele ning ehitamisele, kasutamisele ja korrashoiule niivõrd, kuivõrd seda ei ole reguleeritud muu seadusega, ratifitseeritud rahvusvahelise lepinguga või Euroopa Liidu õigusaktiga.

Planeerimisseadus. Planeerimisseaduse eesmärk on luua ruumilise planeerimise kaudu eeldused ühiskonnaliikmete vajadusi ja huve arvestava, demokraatliku, pikaajalise, tasakaalustatud ruumilise arengu, maakasutuse, kvaliteetse elu- ning ehitatud keskkonna kujunemiseks, soodustades keskkonnahoidlikku ning majanduslikult, kultuuriliselt ja sotsiaalselt jätkusuutlikku arengut. Planeerimisseadus sätestab planeerimise põhimõtted ning nõuded planeerimismenetlusele ja planeeringu elluviimisele.

Muinsuskaitseameti „Restaureerimise käsiraamat“. Kultuurimälestise omaniku käsiraamat on praktiliseks abiliseks nii mälestise omanikule kui ka kõigile teistele ajalooliste hoonete korrastamisest huvitatud inimestele. Käsiraamat sisaldab praktilisi nõuandeid ja soovitusi traditsiooniliste ehitus-, viimistlus- ja korrastamisvõtete kohta. Iga teemaleht annab lühiülevaate mõne hoone osa või materjali ajaloost, tüpoloogiast, hooldusest ja remondist. Lisaks sisaldab

käsiraamat ka teemalehti, milles tutvustatakse erinevaid arheoloogiamälestisi maal ja linnas ning antakse juhiseid, mida arheoloogiapärandiga kokku puutudes silmas pidada tuleb. Kõik teemalehed on saadaval nii PDF-failidena kui ka trükituna.

Kultuurimälestiste riiklik register. Registrist leiab informatsiooni kõikide Eestis riikliku kaitse all olevate mälestiste kohta. Päringute põhjal saab kindlaks teha mälestiste asukoha aadressi või katastriüksuse tunnuse järgi. Samuti saab teha päringuid mälestise registreerimisnumbri, nime ja liigi järgi jne. Peatselt peaks registrisüsteemis leitavaks muutuma ka andmed Valga muinsuskaitsealal paiknevatest ehitistest, mis eraldi arvele võetud ehitis- või/ja ajaloomälestised ei ole.

Osa 2.

—

**HETKEOLUKORRA
KIRJELDUS
JA
ANALÜÜS**

2.1. Tänavavõrk

Valgas puudub kaugemale ajaloole viitav linnus, linnamüür, keskaegsed või pisut hilisemaid kaupmehe-elamuid vms, kuid arvukatele hävitustöödele, põlengutele ja purustustele vaatamata on Valgas säilinud keskaegne tänavavõrk. Y-kujulist tänavavõrku võib täheldada kõigil Valga vanimatel kaartidel.² Linnatuumiku Y-kujuline tänavavõrk säilib põhijoontes ka 19. sajandil, kui rajatakse raudteejaam ning hoonestus linnas jõudsalt tiheneb. Kui aastasadu asus turg ja toimus kauplemine tänase Jaani kiriku ümbruses (teede sõlmpunktis), siis raudtee tulemine meelitas kaupmehed (vähemalt suurema osa nendest) Vabaduse (omaaegse Pihkva) tänava allaserva, kus tänav oli laiem, ruumi liikumiseks rohkem ning mille vahetusse lähedusse sai kergemini rajada kaubaladusid. See tekitas üldise laienemise linna kagusuunal. Linna õitseajal, milleks võib pidada 19. sajandi teist poolt tsaariaja lõpuni, tiheneski eeskätt praegune Vabaduse tänav ning tekkisid või pikenesid sellest ida ja lääne suunal kulgevad teed-tänavad (Aia, Uus, Kungla, Jaama pst), mis olid laiemad, kui linna vanematest kitsastest tänavatest (praegused Kesk, Riia, Sepa, Raja).

Arhailine tänavavõrk tänases linnapildis väga selgesti välja ei joonistu, sest II maailmasõjas hävis suur osa linnasüdame teeäärsetest majadest. Algsele tänavavõrgule ei viita ja selle tajumist raskendab ka nõukogude perioodi linnasüdame (Kesk tn) ümberkujundus võõrapärase puistee ning suurte kortermajade ja teedega selle põhja- ja lõunaküljel (ill 3). Omaaegse tänavavõrgu hoomamisele aitaks kaasa tihedam hoonestus (fassaadidest moodustuv nn tänavasein), kuid Valgas on aastasaja jooksul mitmed sellistest tänaväärsetest majadest hävinud või tänaseks hoopis lammutatud ning tung uute rajamisele on erinevatel põhjustel pigem vähenenud.

Ajaloolise linnasüdame tänast situatsiooni analüüsides, peab välja tooma, et suures plaanis ei ole saja aasta tagusega muutunud ka turu pidamise asukohad. Liiklust suunavad ja üldist linnapilti kujundavad olulisel määral kaks suuremat kaubanduskeskust kiriku naabruses ning tänapäevane Valga turg koos kauplusega Vabaduse tänava ja Jaama pst ristumispunktis. Kuigi nende hoonete arhitektuurne väärtus eraldi esile tõstmist ei vääri, ei saa alahinnata nende positiivset mõju linnaruumi elavdavate faktoritena. Valga tänavapilt võib sarnaselt teistele väikelinna muinsuskaitsealadele iseloomustada autokesksena. Väiksedki vahemaad läbitakse sõiduautodega. Jalgsi ja jalgrattaga liikumiseks on loodud võimalused, kuid need ei ole iseäranis prioritiiseeritud. Võib loota, et 8. kvartali väljaehitamine ja uue keskväljaku valmimine üheaegselt Eesti ja Läti poolel, toob selles osas positiivseid muutusi.

² KD 2. osa B.

1. Raekoja esine ja kiriku ümbrus on ajalooliste teede hargnemispunktiks. Tänavalõigule on paigaldatud osaliselt vanamoeline kvisillutis, mis paiga väärikust esile toob. Veel 20. sajandi alguses peeti turgu nendelsamadel kõnni- ja sõiduteedel. Samuti said siit alguse (või lõppesid siin) erinevad linna tseremooniad, rongkäigud jms rahvarohked üritused. Foto 2016.

2. Kesk tänava puiestee on nõukogudeaegne ümberkujundus omaaegsest kitsast ja tihedast kaubatänavast, mis teises maailmasõjas tugevasti kannatada sai. Tänavapõhjajal (paremal) on säilinud mitmed vanemad puit- ja kivist majad 19. sajandist, tänavalõunaküljel paiknevad üksnes paljukorterilised elamud 1950.–1960. aastatest. Vaade pikki Kesk tänavat ida poolt. Foto 2016.

3. Riia tänav ehk Kesk tänava läänepoolne pikendus. Üks vähestest muinsuskaitsealale jäävatest ajaloolistest tänavalõikudest, mis annab hea ettekujutuse endisaegsete tänavate laiusest. Pildilolevad Riia tänava puithooned on nõukogude perioodil kortermajadeks ümber ehitatud 19. sajandi kaupluserahvad. Foto 2016.

4. Sepa tänava põhjaküljel on säilinud mitmed erineva kõrguse ja suurusega vanemad puitmajad. Sama tänava teisel küljel kõrguvad aga sarnaselt Kesk tänavale nõukogudeaegsed paljukorterilised tüüpelamud. Foto 2016.

5. Ka Puiestee tänavapilt on võrreldes sajanditagusega märkimisväärselt muutunud. Tänav edelaküljel olev ajalooline tuletõrjejaam on tänaseks tundmatuseni ümber ehitatud ning vastastänavapoolel paiknenud mitmed puitmajad hävisid sõjas või lammutati suurte Kesk tänava kortermajade rajamise käigus 1950.–1960. aastatel. Vaade pikki Puiestee tänavat kagust. Foto 2016.

6. Vaade pikki Aia tänavat Vabaduse tänavat (ida) poolt. Aia tänavast põhja poole (vasakule) hakati hooneid rajama 19. sajandi teisel poolel. Kaks neist (Aia 6 ja 8) on arvel eraldi ehitismälestistena (keskel). Foto 2016.

7. 19. sajandi lõpul rongijaama valmimisega hoogsalt laienenud Vabaduse tänav. Vaade Vabaduse tänava kekspaigast kagu suunas. Tänaeni on säilinud Vabaduse tänava lõunapoolse osa hoonestustihedus. Paljud tänavaäärsed majad on praeguseks suurel määral ümber ehitatud ja nende tegelikku vanusust on välisel vaatlusel raske aimata. Foto 2016.

8. Vaade pikki Vabaduse tänavat loode suunas. Erineva ehitusaja ja lahendusega hooned muudavad tänavapildi kirjuks. Sellised kontrastid olid „uuele peatänavale“ iseloomulikud ka 20. sajandi alguses. Järjepanu rajati kõrgeid arhitektuurselt suursuguseid kivihooneid. Nende vahetus naabruses säilisid paljud madalad või kitsa fassaadiga arhailisemad puithooned. Foto 2016.

9. Kesk tänava idapoolne jätk ehk J. Kuperjanovi tänav on samuti vanemat päritolu. Kirikust kaugemale ida poole kulgevat teed võib täheldada pea kõigilt vanematelt kaartidelt. Mitmed märgilised 20. sajandi alguse esinduslikud hooned on siin küll säilinud, kuid ajaloolise miljöö üldmuljet rikub kasutuseta kaubanduskeskus koos suure ja otstarbeta alaga selle ümber. Ajalooliselt paiknes hoone asemel puitkirik (hävis 1913), mitmed väiksemad puitmajad ja Valgale iseloomulikud laoehitised. Foto 2016.

10. Põhiosas 20. sajandi vahetusel rajatud hoonetega Kungla tänav. Sarnaselt Riia tänavale vastab ka siinne tänavapilt suures plaanis sajanditagusele ajale. Muinsuskaitsealale jääval tänavalõigul on ümber ehitatud vaid üksikud hooned. Vaade kirdest Vabaduse tänava (lääne) suunal. Foto 2016.

2.2. Hoonestus

Linnatuumiku muinsuskaitsealal on ehitisi ühtekokku 134, millest eraldi arvel ehitisi- või ajaloomälestised on lausa 25. Nii suur mälestiste osakaal on väikelinnade muinsuskaitsealade seas erandlik. Osaliselt on see põhjustatud Valga muinsuskaitseala hilisest moodustamisest. Valgas kehtestati muinsuskaitseala 1997. aastal, samas kui paljud teised väikelinnade muinsuskaitsealad kinnitati juba 1970. aastatel. See aga ei kahanda mingil viisil 25 Valga ehitismälestise väärtust, sest võrrelduna teiste muinsuskaitsealade ajaloo- ja/või ehitismälestistega, on hooned arhitektuurselt silmapaistvad ja unikaalsed.

Valga linna 19. sajandi lõpu areng seoses raudteejaama rajamise ja vastava transpordisõlme kujunemisega tõi kaasa kasvu nii ehitismahus, kui arhitektuurses kvaliteedis. Mitmes mõttes silmapaistvaid hooneid on Valga kesklinnas tõesti palju. Kui 19. sajandi viimase veerandini olid korterelamud ja elamud ehitatud enamjaolt puidust, siis nüüd lisandusid linnapilti mitmekordsed ja tornidega luksuslikud villad ning avarate fassaadidega kivist ärihooned. Kõrgemaks kerkisid ka korstnad ja ühe rohkem tekkis linnapilti punastest tellistest kaubaladusid, -aitu, mis tänaseni tööstus- ja transpordilinna omaaegsele staatusele viitavad.

Valga õitseagea sümboliseerib ennekõike Vabaduse tänav, mis sajandi vahetusega kõige rohkem muutus ning mis läänepoolse linnaosa raudteejaama poolse osaga sujuvalt kokku liitis. Just Vabaduse tänaval asuvad mitmed Valgas tegutsenud tuntud arhitekt-inseneri Georg Hellat (1870–1943) loomingu säravad näited, milleks on praegune koolimaja (algselt haiglaks ehitatud) Vabaduse 13, juugendsugemetega esinduslik ärihoone Vabaduse 26 (ill 18) ja omaaegse Valga kultuuri-elu kõige tähtsam keskus ehk Säde Kultuurimaja, liithoone Vabaduse 6-8. Neid hooneid, mida G. Hellat kavandas või mille kavandamise protsessis ta tegutses, on Valgas tegelikult teisigi.

Ajastule ja võimalustele vastavaid esinduslikke kivimaju ei ehitatud Valgas ainult Vabaduse tänavale. Mõned sellistest hoonetest rajati ka toonasele kitsale Kesk tänavale, kus vanemad puithooned laienduste tõttu lammutati. Üks suursugusemaid Kesk tänava kivihooneid on kahtlemata 1912. aastal valminud Riia arhitekt W. Roessler ja H. Johansonini kavandatud panga-hoone Kesk 12 (ill 17). Samasse ehitusaega paigutub ka esinduslik koolihoone J. Kuperjanovi 10 (ill 15), mida tänaseni rahva poolt hellitavalt „Valga valgeks majaks“ hüüatakse. Nagu öeldud, lõi omaaegne tormiline majandusedu Valgas pinnase ka tõeliseks luksuseks. Seda sümboliseerivad tänaseni kolm äärmiselt silmapaistvat ja unikaalset elamut – Säde pargis paiknev historitsistlik Zenckeri villa ehk Aia 12 (ill 16) ning J. Kuperjanovi juugendmajad Moreli villa J. Kuperjanovi 9 ning nn „Lõvidega maja“ J. Kuperjanovi 12. Enamik neist silmapaistvatest hoonetest on tänase seisuga avalikus kasutuses ja rahuldavas või heas seisukorras.

Valga linnaruumi võib iseloomustada, kui kontrastide keskkonda. Juba 20. sajandi ehitustuhinas jäid kirjeldatud esindushoonete vahele edasi tegutsema hoopis väiksed ja arhailised puitmajad. Madalaid puidust äri- ja eluhooned leidsid eriti arvukalt tänaseks hävinud Kesk tänaval, kuid mitmed sellistest on säilinud mujal tänavatel praeguseni (nt Sepa 2, kesk 19, Kungla 1, Vabaduse 19 jt). Need hooned markeerivad Valga raudtee eelset ehitustraditsiooni. Esindatud on ka veel varasem ehituskihistus, mida esindavad linnasüdame vanimad ehk 18. sajandi päritolu kreisihooned – Valga Jaani kirik (kesk 21, ill 11), koolimaja (Kesk 22, ill 13), ametiasutustehoone (Riia 5, ill 12) ja kabel (Riia 16).

Muinsuskaitsealal paiknevate hoonete sisukord varieerub. Nagu öeldud on paljud silmapaistvatest hoonetest aktiivses kasutuses ja heas seisus. Kõige halvem on olukord kasutuna seisma jäänud 20. sajandi vahetuse keraamilistest tellistest majandushoonete ja väiksemate abihoonetega. Halvas seisukorras on ka mitmed puitmajad, sh Vabaduse tänava äri- ja eluhooned, mis kehva ehituskvaliteedi või amortisatsiooni tõttu kasutust ei leia. Paljud Vabaduse tänava puithoonetest on alates nõukogude perioodist, mitmeid kordi ümber ehitatud ja terviklikku ajaloolist tänavaseina esineb Vabaduse tänaval nüüd vaid lõiguti. Hoonete halb seisukord kahandab omaaegse kihava äritänavatraktiivsust ning mitmed asjaolud viitavad sellele, et linnasüdame kese kaldub jälle tagasi sinna, kus see oli raudtee eelsel perioodil – Jaani kiriku ümber.

11. Valga linna kõige olulisem maamärk ja vanalinna süda – Jaani kirik, Kesk 21. Valga Jaani kirik on ehitatud Riia arhitekti Christoph Haberlandi kavandi järgi. Kiriku nurgakivi pandi 1787. aastal, hoone kehend koos torniga valmis 1789. aastal, kuid kirik pühitseti sisse ja lõplikult valmis see alles aastal 1816. Torniosa fassaad ja katus on hiljaaegu restaureeritud, korrastamist vajab kiriku polügonaalne põhikehand. Foto 2016.

12. Kirikuga samast perioodist pärinev ning samuti oluliseks maamärgiks olev kreisi ametiasutuste hoone Riia 5 markerib muinsuskaitseala loodenurka. 18. sajandil rajatud unikaalne kivihoone sai tugevalt kannatada tulekahjus 2015. aastal. Tänapäevaks on hoone osaliselt restaureeritud ja ootab valmiva keskvaljaku vahetus naabruses väljaarendamist. Foto 2018.

13. Kiriku ja asutusemaja kõrval kolmas tähtis kreisiaja ehitist on tänane Muusikakool, omaaegne kreisikool ja venekeelne linnakool. Sellegi hoone projekti autoriks on Riia arhitekt Christian Haberland. Kirik, koolihoone ja ametiasutustemaja (samuti kabel) on Valga linna vanimad hooned. Koos moodustavad need linnasüdames unikaalse varaklassitsistliku hooneteansambli. Foto 2016.

14. Valga raekojahoone Kesk 11. Puidust raekoda ehitati Valga peaväljaku ja endise turuplatsi äärde vana vahimaja kohale aastatel 1864–1866. Maja on avalikus kasutuses tänaseni. Hoones töötab kohalik volikogu ning külastuskeskus (turismiinfopunkt). Foto 2016.

15. „Nn Valga valge maja“ ehk ajalooline Poeglaste Gümnaasium valmis 1915. aastal. Muinsuskaitse kirdeservas paiknev suursugune ja esinduslik hoone on tänaselgi päeval kasutuses gümnaasiumina (riigigümnaasium). Suurepärases seisukorras koolimaja restaureeriti aastaks 2016. Foto 2016.

16. Aia 12 on vaid üks näide mitmest Valga linnatuumikus paiknevast uhkest villast või residentsist. Sarnaselt Säde pargis asuvale Zenckeri villale (pildil) on avalikus kasutuses ka J. Kuperjanovi tänaval paiknev nn Moreli villa (J. Kuperjanovi 9). Loodetavasti leiab peatselt kasutust ja taastamist ka sealsamas lähedal paiknev J. Kuperjanovi 12 ehk „lõvidega maja“. Foto 2016.

17. Kesk 12 sümboliseerib 20. sajandi esimeste kümnendite Valga kiiret kasvu ja suurlinlikust Kesk tänaval. Enamik selleaja suurematest hoonetest rajati pigem Vabaduse tänavale. Kesk 12 näol on tegemist omaaegse pangahoonega, mille autoriks on peetud Riia arhitekt W. Roesslerit. Teadaolevalt on selle hoone rajamisel kaastööd teinud ka Eesti tuntumaid arhitekte H. Johanson. Praegu on hoone kasutuses kohtuhoonena. Foto 2016.

18. Vabaduse 26 ehk nn Müllersoni maja on vaid üks paljudest insener-arhitekt Georg Hellat Valka projekteeritud hoonetest. Hellati maju iseloomustab Valgas populaarse keraamilise tellise ja heledate krohvipindadega liigendatud ning kaunistatud fassaadid. Hoone arhitektuurikeel viitab rajamisaja trendidele ja juugendstiilile. Foto 2016.

19. Aia 8 näol on tegemist ühe vähese näitega algupärasena säilinud väiksemast puitelamust, mis linnatuumiku muinsuskaitsealal paikneb. Sarnastest väikeelamutest vääriks veel esile tõstmist Aia 6, Kungla 1 ja Turu 6. Foto 2016.

20. Märkimisväärse osa linnatuumiku hoonetest moodustasid 20. sajandi alguse seisuga eri suuruse ja kujuga keraamilistest tellistest aida- ja abihooned. Kuna Valga paiknes olulises transpordisõlmes, leidis siin kõikvõimalik kaup töötlemist, hoiustamist või lihtsalt müümist ning selleks oli vaja ruumi just kivist majandushoonete näol. Nii kujunes punasest tellisest omamoodi Valga tunnusmärk. Paraku on paljud ajaloolistest majandushoonetest tänaseks hävinud või seisavad kasutusesta. Heas seisus pole ka kaks eraldi ehitismälestisena kaitse alla olevat majandushoonet Vee 1a (pildil) ja Riia 4. Foto 2016.

2.3. Haljasalad ja mälestusmärgid

Vanemaks ajalooliseks haljasalaks saab Valga linnatuumiku muinsuskaitsealal pidada vaid nn Säde Parki ehk Zenckeri villa (Aia 12) lõunaküljele ja Säde Seltsimaja (Vabaduse 6-8) hoovi poole jäävat avatud tiigiga pargiala aadressiga Aia 10. Park on aktiivses kasutuses puhke- ja jalutuskohaks eeskätt ümberkaudsete kortermajade elanike seas.

Suuremaid märkimisväärsed pargialasid, promenaadi vms ei ole praegusel muinsuskaitsealal, ega selle kaitsevööndis olnud ka 19. sajandi lõpu ja 20. sajandi alguse seisuga. Olid vaid mitmed suuremad iluaiad ning mõnede avalike hoonete eriliselt korrastatud krundid, millest tähelepanuväärseim läbi sajandite osaliselt haljastatud ning eriliselt hooldatud linna südameks oleva Jaani kiriku vahetu ümbrus. Dominantseks haljasalaks praegusel muinsuskaitsealal on 1940.–1950. aastatel rajatud Kesk tn puistee, mis on lahenduselt üpris trafaretne ja ajaloolise linnaruumiga vähe seostatav. Nõukogude perioodil rajatud haljasaladest vääraks esile tõstmist hoopis A. K. Neulandi kuju astangulist ümbrust, mis rajamisajal ümbritseva keskkonnaga suurepäraselt kokku sobitus (vt kd 2, ill 149).

Linnaruumi elavuse huvides ja haljasalade vähesuse tõttu on hetkel toimuva 8. kvartali ehk kirikutaguse ala keskväljakuks ehitamine igati positiivne. Uue keskväljaku idee tugevuseks on ka dialoog lääne pool asuva Valka linna uueneva ruumiga, sest praegused Valga ja Valka pooled olid 20. sajandi algul (ja enne seda) omavahel märksa tihedamalt põimunud.

Mälestusmärke on muinsuskaitsealal 6 (neile lisaks mitmed mälestustahvlid ajalooliste hoonete fassaadidel). Kõik need on märgitud I köite lõpus kaardil 1: 1. Soome Põhja Poegadele mälestustahvel (1934/1999); 2. Stefan Batory mälestusmärk (2002); 3. Toomas Nipernaadi pronks-skulptuur (2009); 4. Alfred Neulandi mälestusmärk (1995); 5. Püha Nikolai nimelise õigeusu kiriku mälestuskivi (2015); 6. Pronksskulptuuri „Hoolaud“ (2016). Nimetatud mälestusmärgid on heas seisus. Ajaloomälestistena need arvele võetud ei ole. Ajaloomälestised vm mälestised Valga linnas ning lähiümbruses, on välja toodud antud töö I köite p. 5.3. – „Kultuurimälestised Valgas väljaspool muinsuskaitseala“.

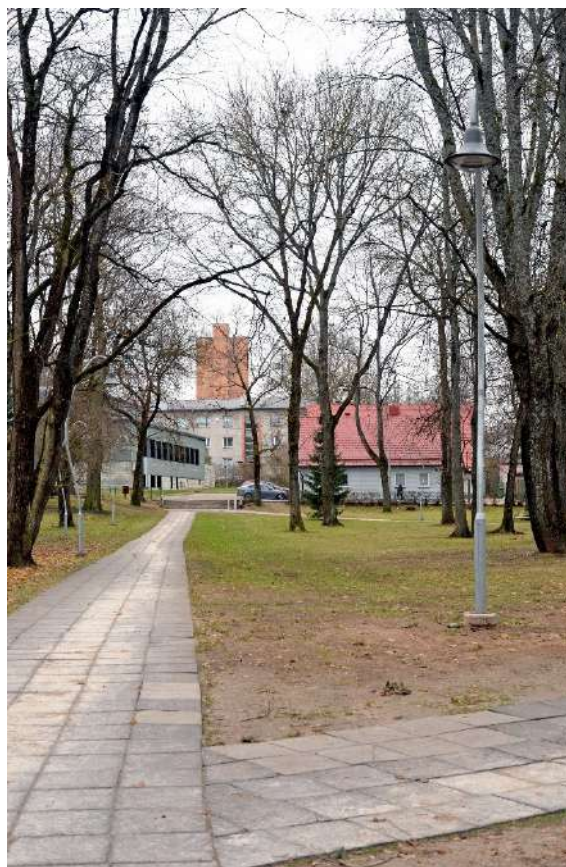
21. Valga linnatuumiku muinsuskaitseala kõige värskem monument on Terje Ojaveri loodud „Hoolaud“, mis paikneb ajaloolise gümnaasiumihoone ehk nn „Valga valge maja“ esisel järsul nõlvakul. Monument valmis 2016. aasta suvel ning rikastab igakülgset ja õnnestunut J. Kuperjanovi looklevat tänavapilti. Foto 2016.

22. Hoolimata sellest, et kaubanduskeskus Vabaduse 3 enam päriselt ei toimi, võib õnnestunud arhitektuurseks tervikuks pidada selle küljel asuvat kaht monumenti hõlmavat astangulist roheala trepistikega. Tegemist on kunagise puitkiriku asukohaga, mida märgib ka siin paiknev mälestuskivi, mis asetub Alfred Karl Neulandi (1895–1966) mälestusmärgi kõrval (pildil mõlemad). Foto 2016.

23. Suurim linnaruumiline muutus Valga linnasüdames on kahtlemata Kesk laiendus koos selle keskmesse rajatud puiesteedga, mille mõlemale küljele jäävad sõiduteed. Puud lisavad linnaruumi rohelust, kuid nende vahel jääv kõnnitee olulist kasutust jalakäijate poolt tegelikult ei leia. Foto 2016.

24.–25. Kõnniteede lahendused varieeruvad linnatuumiku siseselt. Erinevad ka laternapostid ja pingid, sõltuvalt spetsiifilisest asukohast või pargist. Vaade kirikuümbruses (vasakul) ja vaade Säde pargist Aia tänava suunas (paremal). Fotod 2016.

2.4. Sisehoovid

Valga muinsuskaitsealal (ka kaitsevööndis) on hooned valdavas osas rajatud perimetraalselt tänavajoonele. Krundid on pikliku kujuga, hoovid sügavad. Selline hoonestuse ja hoovide lahendus on iseloomulik kõikidele Eesti vanematele väikelinnadele. Hästi illustreerib sellist lahendust Valga 1870. aasta kaart, kus on väga täpselt markeeritud hoonete kuju, paiknemine ja ka väiksemate kruntide piirjooned (vt kd 2, KAART 12). Paljudel juhtudel paiknesid piklikel sisehoovidel viljapuud ja -põõsad, vahel lihtsamad puidust abihooned või ka tiik ning tihti ulatusid kruntide piirid konkreetsete looduslike tähisteni nagu jõepiir, oja, vall vms.

Praeguseks on paljud sellistest pikkadest kruntidest poolitatud või jagatud. Kruntide suurused ja kuju on muutunud uute tänavate rajamise, laiendamise ja Valga puhul ka suurte kortermajade ehitamise tõttu. Elamute hoovides on üldjuhul ka abihooned – puukuurid, harvemini sauna või garaažiga majandushooned jms. Aktiivses kasutuses olevad abihooned on valdavalt heas seisus ja uuemad. Majade rajamise aegseid vanemaid abihooneid esineb samuti, kuid paljud nendest pole kasutuses ning on lagunemas.

Valgas muinsuskaitsealal puudub Tartu ja Tallinna vanalinnadele iseloomulik surve sisehoovide täisehitamiseks. Seetõttu ei ole antud dokumendis detailideni käsitletud sisehoovide ümberstruktureerimist, nende katustamist jms. Koostatud eritingimustes on tähelepanu suunatud pigem abihooneid rajamisele, taastamisele jms – täpsemini vt **p. 4.2. ja p. 4. 11.**

2011. aasta inventeerimistööde ja antud töö dokumenteerimise raames ilmnes, et paljudes tänava poolt mitte nähtavates hoovides on säilinud õdus miljöö, mis on ligilähedane neil paiknevate vanemate majade rajamisaegsele olustikule. Samuti torkasid silma mitmed hoovid, mis sõltumata arendus- või muust ettevõtluspotentsiaalst olid linnaruumiliselt võluvad, kuid hüljatud ja korrastamata. Markantseimaks näiteks on kindlasti kontrastne piirjoon – vaheala – 19. sajandi aidahoone, puukuuride krundi (ill 27) ja põhjapoolsete erksavärviliste kortermajade vahel.

26. Valga linnatuumiku muinsuskaitsealal on mitmeid hoove, kus aeg oleks justkui peatunud. Pildil on Kesk 22 kunagise kreisikooli hoovimiljöö, mille õues paikneb kaev ja tõenäoliselt 18. sajandi päritolu (praegu kasutuseta) kivist abihoone. Foto 2016.

27. Muusikakooli vahetus naabruses asub ka see – Riia 4 – õu. Kasutuseta ja avatud õuele on ladestunud vanade kuuride risu ja kasvab võsa. Ehitisele sobiva kasutuse leidmisel võiks suurte kortermajade vahetusse naabrusesse kujundada õdusa miljöö. Tegemist on kahe eri perioodi vahele jääva potentsiaalse võluva vahealaga. Foto 2016.

28. Suurte kortermajade hoovis on vaid kõik hädavajalik – asfalteeritud kõnniteed, kitsad parkimisribad, katusealused pesukuivatamiseks jne. Avarad hoovid omavad potentsiaali haljastamiseks, uuteks mänguväljakuteks jm. Foto 2016.

29. Lakooniline hoovimiljö Turu tänava piirkonnas. Pildil hooned Turu 8, 10 ja Vabaduse 35a. Mõõdukas haljastus, sissetallatud rajad ja viljapuud ja -põõsad – selliseks kujunes hooviala tõenäoliselt juba majade rajamise järgsetel aastatel. Foto 2016.

30. Üks ilmetumaid kasutuseta kohti Valga linnatuumiku muinsuskaitsealal. Tegemist on Vabaduse 3 ja 5 tagaküljele jääva kinnistuga, kuhu on juurdepääs mitmelt poolt ja mida läbikäiguhoovina ka aktiivselt kasutatakse. Foto 2016.

31. Valga linnasüdame mitmete majade hoovid on suured, sügavad ja hubased. Hoov Turu tänava piirkonnas. Foto 2011 (autor Lea Laidra).

2.5. Liikluslahendus

Antud dokumendiga muinsuskaitseala ja selle kaitsevööndi liikluskorraldust ei reguleerita.

Ajaloolise linnatuumiku kunagine liikluskorraldus on seoses Kesk tn rajamise ja sõidukite arvukuse suurenemisega tänaseks põhjalikult ümber kujundatud. Muudetud on ka Kesk tänava spetsiifilist liikluslahendust ringteede rajamisega. Kultuuriväärtusliku linnaruumi ja üksikobjektide vaadeldavuse seisukohas võib kesklinna liikluskorraldust pidada rahuldavaks. Detailides võiks liikluslahendus linnatuumiku osas olla rohkem jalakäijaid ja jalgrattureid soosiv.

Suuremate avalike hoonete või kaubanduskeskuste hoovi pool või tänavakülje teelaiendustel on sõidukite parkimiseks üldjuhul piisavalt ruumi ja kohti. Ainult konkreetsetel kellaaegadel ja spetsiifilistest sündmustest tulenevalt võib mõnedel tänavatel (nt staadioni lähistel, turu juures või kiriku ümbruses) tekkida ruumipuudus ja parkimise reguleerimise vajadus.

Ka liikluskorralduse kontekstis tuleb ära mainida valmiv uus keskväljak, milles on arvestatud praeguse aeg-ajalt tekkida võiva parkimiskohtade vähesusega kiriku vahetus läheduses. Samuti võib loota, et linnasüdame uus ning moodne ja jalakäijasõbralik siduv-tegevusruum soodustab ja julgustab elanikke senisest enam liikuma kesklinnas just jalgsi või jalgrattal (vähemalt suvisel hooajal).

32. Olenevalt spetsiifilistest sündmustest või kellaajast, võib kiriku ümbrus osutada nõutud parkimiskohaks.
Foto 2016.

33. Sõidurajad lõppevad Kesk tänava puiestee mõlemas otsas kitsa ringteega. Neist hargnemistest on kiriku poolne lahendatud ümbruskaudseid materjalilahendusi järgivalt (pildil). Foto 2016.

34. Valdavalt küllalt rahulikul Turu tänaval (pildil) võib parkivate autode hulk järsult tõusta konkreetsete ürituste korral. Sarnane on parkimiskord ja -harjumused ka kõrvaloleval Kungla tänaval. Foto 2016.

35. Mitme Vabaduse tänava suure ja avaliku hoone või keskuse hoovi pool on laialt parkimisruumi, mistõttu saab peatänav püsida parkivatest autodest vaba. Foto 2016.

2.6. Vaated

Antud töö raames ei ole vajalikuks peetud konkreetsete lähi- või kaugvaadete kaitsmise viise eraldi täpsustada. Seda peamiselt põhjusel, et Valga Valla üldplaneeringu osana on antud dokument koostatud maksimaalselt kuni 15 aastat ette vaatavalt ning on pigem ebatõenäoline, et selle aja jooksul võiks tekkida ehitustegevus, mis tooks kaasa linnasüdamesse kõrghoonete või sümbolhoonetele vaadeldavust varjavate majade rajamise. Pealegi saab vastavasisuliselt täiendavaid tingimusi eritingimustesse vajadusel sisse viia dokumendi korduv-kooskõlastamisel või uuendamisel iga 5 aasta järel (Muinsuskaitseameti kooskõlastatud eritingimused kehtivad viis aastat).

Kui muinsuskaitsealal või selle kaitsevööndis peaks tekkima soov suure kompleksi või mistahes uusehitise rajamiseks, tuleb see antud eritingimustes kirjeldatu järgi (vt **p. 4.2.**) nii või teisiti kooskõlastada Valga Vallavalitsuses ja Muinsuskaitseametis. Ka ei ole tõenäoline, et lähiperspektiivis võiks väljaspool muinsuskaitseala või kaitsevööndit (Eesti territooriumil) rajamisele tulla linna siluetti (üle Pedeli jõe põhja poolt) või olulistele maamärkide (nagu Jaani kirik, Ramsi veski, Valga Issidori peakirik) vaadeldavust takistavaid ehitisi. Pigem vastupidi. Valga ja Valka uute rajatavate keksväljakute üheks oluliseks tunnuseks on saamas neid ühendav uus vaatekoridor – siht, mis kulgeb Valga Jaani kiriku eest otsejoones Valka Lugaži kirikuni (vt ill 39).

Tulenevalt Valga linnatuumiku hoonestuslaadist, teatavast maapinna ebatasasusest ning eri ajastute mitmesugustest ehitusviisidest, avaneb Valga linnatuumikus tegelikult kümneid väga ilmekaid ja ka kontrastseid vaateid, kuid nende säilitamine muinsuskaitse eritingimuste läbi nõuab vaadetena poleks mõeldav ega ka mõttekas. See on ajaloolisele keskkonnale tunnuslik ja loomulik – need vaated väärivad lihtsalt fikseerimist (nt ill 36–38) või välja toomist ja märkamist.

36. Iseloomulik Valga vaade – ühte kaadrisse (vasakult paremale) mahub funktsionalistliku maja müür, juugendlik koolimaja, postmodernistlik kauplus, nõukogudeaegsed paneel elamud, neoklassitsistlik gümnaasiumimaja, kaasaegne staadion ja historitsistlik majandushoone. Foto 2016.

37.–38. Läbi hoovide avanevad vaated kirikutele. Paremal pildil vaade Turu tänava poolt Valga Issidori kirikule ning vasakul pildil vaade Riia 4 aidahoone ja kuuride juurest Jaani kirikule. Fotod 2016.

39. Valga ja Valka uute keskvaljakute kujunduskontseptsiooni kandvaks osaks oleva vaatekoridori rajamine. Vaade Valga keskvaljakult Valka suunas. Foto 2016.

40.–41. Linnasüdame vahetus läheduses paiknev kõrge venivabriku torn on hetkel kasutuseta. Paremalt pildil iseloomulik Valga motiiv – vaade läbi Riia tänava sajandivanuste puitkorterimajade kangialuse kontrastses toonis ja erinevas ehituslaadis paneelmajadele. Fotod 2016.

42. Vabaduse tänava majade hoonete hoovisügavuses paiknev keraamilistest tellistest hoonetekompleks markerib tabavalt sajandivahetuse majandushoonete ehituslaadi ja funktsiooni. Foto 2016.

43. Ilmekas kontrast erksavärviliste paneelilamute ja u 50. aastat vanemate puidust kuuride vahel Kesk 20 hoovis. Kuuride ja paneelilamute vahelt kulgeb jalgrada, mida lähinaabruse elanikud poodi liikumiseks läbivad. Foto 2016.

2.7. Kaitsevöönd

Kaitsevööndi kuuluva 102 objekti aadress on toodud antud köite **p. 5.2**. Kokku on neist 102 objektist eraldi ehitismälestisena arvel 4 hoonet: Riia 16, Sõpruse 5, Sepa 10 ja Pargi 1a.

Kaitsevööndis paiknevate hoonete pärandialast regulatsiooni antud eritingimustega ei muudeta, ega uuendata ning järgida tuleks „Valga linnatuumiku muinsuskaitseala põhimääruses“ toodud üldisemaid kaitseprintsipe, mis on täpsustatult kirjas antud köite **p. 3.3**.

Üldisemalt võib kaitsevööndi hoonestust iseloomustada, kui ilmekat näidet Eesti linna 20. sajandi vahetuse linnaehitusest, kust Valgale omaselt ei puudu ka ehitusmaterjalide varieeruvus (st vaheldumisi keraamiline tellis, puit, krohvitud fassaad), arhailisem puitelamutüüp (nt Lai 8), lihtne puidust kortermajatüüp, esinduslikum historitsism (Aia 11), ega ristmiku äärsed eri nurga-lahendustega hooned (lai 20, Lai 15). Kaitsevööndi hoonestuse seisukord ja autentsuse määr on ligilähedane muinsuskaitsealal olevate mitte eraldi arvele võetud mälestistest objektidele (Vabaduse, Kungla tn ärihooned-kortermajad jms). Sarnaselt muinsuskaitsealale on ka kaitsevööndi alal mitmed ajaloolised hooned hävinud, mistõttu esineb siingi kasutuseta krunte ning ajaloolise hoonestusele vormilt ja lahenduselt vastanduvaid nõukogudeaegsed arhitektuuriselt vähem väärtuslikke ehitisi.

44. Vaade muinsuskaitseala ja muinsuskaitseala kaitsevööndi alguspiiriks olevale Aia tänavale Säde pargi (loode) poolt. Foto 2016.

45. Vaade pikki muinsuskaitseala kaitsevööndi piiriks olevat Laia tänavat. Esiplaanil (paremal) Lai 8 arhailine puitelamu. Vaade ida poolt. Foto 2016.

46. Vaade pikki muinsuskaitseala kaitsevööndis paiknevat Mesipuu tänavat. Vaade lõuna poolt. Foto 2016.

47. Vaade pikki muinsuskaitseala kaitsevööndisse jäävat Kõie tänavat põhja poolt. Foto 2016.

48. Muinsuskaitseala kaitsevööndis paiknevad hooned J. Kuperjanovi tänava põhjaküljel. Vaade läänest. Foto 2016.

49. Vaade pikki muinsuskaitseala kaitsevööndi piiri ehk E. Enno tänavat. Kaitsevööndisse jäävad üksnes tänava läänepoolsed hooned (vasakul). Vaade kagust Pargi tänava poolt. Foto 2016.

Osa 3.

—

**HÖÖNED
MUINSUSKAITSEALAL,
KAITSEVÖÖNDIS
JA
MÄLESTISED
VÄLJASPOOL
MUINSUSKAITSEALA**

3.1. Hoonete väärtusklassid 1–3

Nagu eelpool mainitud on antud eritingimuste rõhuasetus eeskätt 3 erineva väärtusklassi vahel jaotuvate ehitiste regulatsioonil. Selliselt jaotuvaid muinsuskaitsealal paiknevaid ehitisi on ühtekokku **109**. Selguse ja eritingimuste hõlpsama tarbitavuse huvides on nende 3 väärtusklassi erisused ja definitsioonid (koos näidetega) tõstetud eritingimuste põhinõuete tabeli etteotsa, vt p 4.I.

3.2. Mälestised muinsuskaitsealal ja muinsuskaitseala kaitsevööndis

Eraldi arvele võetud ehitis ja/või ajaloomälestised on Valga linnatuumiku muinsuskaitseala ajaloolist linnaehituslikku kooslust rõhutavad ning kooshoidvad väga olulised lülid, mille säilimiseks peaksid lisaks omanikele jõupingutusi tegema ka võimalikult paljud teised osapooled. Valga muinsuskaitsealal on eraldi arvel olevaid ehitisi ja/või ajaloomälestisi ühtekokku **25**. Kõigi nende säilimist reguleeritakse eraldiseisvate ja konkreetse objekti spetsiifiliste muinsuskaitsealade eritingimustega. Lisainfot nende objektide ajaloolisest taustast, erinevatest koostlustest, inspeksioonist jms, leiab Kultuurimälestiste riikliku registri andmebaasist:

<https://register.muinas.ee/public.php>

3.3. Hooned kaitsevööndis

Kaitsevööndis paiknevate hoonete pärandialast regulatsiooni antud eritingimustega ei muudeta, ega uuendata. Järgida tuleks „Valga linnatuumiku muinsuskaitseala põhimääruses“ toodud üldisemaid kaitseprintsiipe: „Muinsuskaitseala kaitsevööndi hoonestamisel tuleb vältida järske kontraste hoonestuse mastaapsuses muinsuskaitsealal ja vahetult selle piiri ääres ning tagada linnatuumiku silueti vaadeldavus olulistest vaatepunktidest linnas ja linnatuumiku suunalistelt tänavatelt (vt ka p. 2) /.../ Muinsuskaitseameti loata on muinsuskaitseala kaitsevööndis keelatud: 1) püstitada välismõõtmete tõttu muinsuskaitseala oluliste vertikaalsete dominantide vaadeldavust häirivaid või olulisi kaugvaateid muinsuskaitsealale varjavaid ehitisi; 2) püstitada muinsuskaitseala välispiirile välismõõtmetelt või ehitismahult muinsuskaitseala või tema välispiiriga vahetult külgneva hoonestuse suhtes mastaapidelt mittesobivaid ehitisi; 3) paigaldada olulistele vaatesuundadele linnatuumikule avanevaid vaateid katvaid või oluliselt varjavaid reklaame, tehnilisi rajatisi või muid konstruktsioone.“

3.4. Mälestised väljaspool muinsuskaitseala

Väljaspool Valga linnatuumiku muinsuskaitseala ja selle kaitsevööndi piire on Valga linnas või selle vahetus ümbruses veel 5 ehitis- ja 8 ajaloomälestist (vt p 5.3). Sarnaselt muinsuskaitseala ja kaitsevööndi objektidele, reguleeritakse nende säilimist antud dokumendist eraldiseisvate ja objekti spetsiifiliste muinsuskaitsealaste eritingimustega.

Osa 4.

—
ERITINGIMUSED

4. Eritingimused

4.1. VÄÄRTUSKLASSID (muinsuskaitsealal paiknevate hoonete väärtusklassid on välja toodud hoonete loendis p. 5.1.)			
Väärtusklass 1	[16 hoonet]	Väärtusklass 2	[46 hoonet]
- Rajamisaegse väliskujunduse ja -viimistlusega arhitektuuriajalooliselt silmapaistev hoone (nt Kungla 1, Kesk 15). - Algupärase väliskujunduse ja -viimistlusega või eeskujulikult restaureeritud ajalooline hoone (nt Kesk 6, Vabaduse 32). - Arhitektuuriajalooliselt silmapaistev ja linnatuumiku eripära rõhutav osaliselt ümber ehitatud hoone (nt Turu 4, Vabaduse 5). - Algupärasena säilinud silmapaistev linnaehituslik erand (nt J. Kuperjanovi 3a, Vabaduse 2).		- Arhitektuuriajalooliselt silmapaistev hoone, mis on praeguseks suures osas ümber ehitatud (nt Kesk 19, Sepa 2). - Algupärase väliskujunduse ja -viimistlusega säilinud tüüpilisem ajalooline elamu või ärihoone (nt Kungla 8, Turu 8). - Linnatuumiku eripära rõhutav rajamisaegse välisilme väikeehitis (nt Vabaduse 18, Vabaduse 36a). - Ümber kujundatud fassaadiga linnaruumiliselt oluline ajalooline puithoone (nt Riia 3, Kungla 7, Vabaduse 33). - Töenäolise varase või osaliselt varase ehituskihistusega läbiuurimata hoone (Riia 9).	
Näited: Kesk 15 Kesk 6 Turu 4 Vabaduse 2		Näited: Kesk 19 Turu 8 Vabaduse 18 Kungla 7	
		Näited: J. Kuperjanovi 1 Kesk 5 Kesk 10 Vabaduse 10	

4.2. KOOSKÖLASTUS (väärtusklass 1–3)		[109 hoonet]	
- Käesolevad muinsuskaitseelised eritingimused kehtivad kõigi Valga muinsuskaitsealal paiknevate hoonete kohta, mis ei ole riikliku kaitse all olevad ehitis- või ajaloomälestised. - Muinsuskaitsealal paikneva ehitise konserveerimine, restaureerimine, remont, uue ehitise rajamine, samuti kinnistu katendite ja haljastuse ümber kujundamine, tuleb eelnevalt kooskõlastada antud eritingimusi järgiva projekti alusel Muinsuskaitseametis ja Valga Vallavalitsuses. - Restaureerimis-, ehitus- ja suuremahulisemaid hooldustöid võib teostada muinsuskaitse tegevusluba mitte omav ettevõtte või isik. Ka ehitusprojekti võib koostada vastava tegevusloata, kuid tööde järelevalvet saab teostada vaid kehtivat muinsuskaitse tegevusluba omav spetsialist. - Remont ja hooldustööde läbiviimine ilma vastava projekti või eelneva kooskõlastuseta on lubatud vaid antud eritingimustes loetletud juhtudel ja määral. Leevendused sõltuvad konkreetse hoone väärtusklassist. Kõigi kolme väärtusklassi täpsemad ehitustingimused ja võimalikud leevendused on alljärgnevalt üles loetletud hoone eri osade (välisviimistlus, siseviimistlus, avatäited jne) kaupa. - Käesolevaid eritingimusi järgiva ehitusprojekti koostamiseks ei ole täiendavate muinsuskaitse eritingimuste koostamine nõutav. Kui projekti tegemiseks ja ümberehitus- või restaureerimistööde teostamiseks on vajalikud täiendavad uuringud, võib need läbi viia projekteerimise käigus ja nende tulemused dokumenteerida ning uuringutest tehtud järeldused kajastada projekti seletuskirjas. Antud eritingimustes käsitlemata või neile mittevastavate lahenduste sobivuse kaalumiseks tuleb koostada täiendavad muinsuskaitse eritingimused. - Hoone laiendamine juurdeehituse kujul on lubatud, kuid eeldab eraldiseisvate muinsuskaitseeliste eritingimuste koostamist ja kooskõlastamist. Juurdeehituse planeerimisel tuleb järgida ajalooliselt väljakujunenud linnaehituslikku struktuuri, tänavatevõrku, stiililist ja ajastulist mitmekesisust, hoonestuse üldist mastaapi, perspektiivvaateid, siluetti, katusemaastikku ja muud paigale iseloomulikku. - Käesolevatele muinsuskaitse eritingimustele ja Valga Vallavalitsuse poolt väljastatud projekteerimistingimustele vastav ehitusprojekt tuleb kooskõlastada Muinsuskaitseametiga. Kõigi vajalike kooskõlastuste saamise järel tuleb kavandatavate tööde ulatusest sõltuvalt taotleda ka ehitusluba Valga Vallavalitsuselt (vt Ehitusseadustik). Tingimata tuleb ehitusluba taotleda, kui ehitusalust pinda laiendatakse ehitisregistrijärgsest mahust rohkem kui 33%. - Lisaks ehitusloale tuleb Muinsuskaitseametilt taotleda ka kirjalik tööde alustamise luba. Muinsuskaitseameti poolt väljastatava tööde alustamise loa taotlemine võib muinsuskaitsealal paiknevate hoonete puhul olla vajalik ka juhtudel, mis Ehitusseadustiku kohaselt ehitusluba ei eelda. Selles osas pöörduda konsultatsiooni saamiseks kohaliku muinsuskaitseinspektori poole. - Väljakujunenud linnaehitusliku terviku säilimise tagamiseks jääb riiklikku järelevalvet teostavale Muinsuskaitseametile Muinsuskaitseadusest ja kohaliku muinsuskaitseala põhimäärusest tulenevalt õigus teha ka antud koondtingimustes mitte kajastatud leevendusi või kitsendusi.			
4.3. VÄLISVIIMISTLUS			
Väärtusklass 1	[16 hoonet]	Väärtusklass 2	[46 hoonet]
Väärtusklass 3	[47 hoonet]		
- Säilitada, vajadusel restaureerida või taastada välisseinte algne materjal ning kujundus. - Säilitada, vajadusel restaureerida või taastada fassaadi dekoratiivne pinnajaotus ning arhitektuursed detailid nagu puithoone profileeritud piirdeliistud ja karniisid, dekoorilauad, saelõikelised konsoolid jm konstruktsiooniosad, samuti rippvardad, puitpits, ehisvööd või kivihoone rustikamotiiv, petikpinnad, erinevad vahe-, akna- ja uksekarniisid, maskaroonid, lukukivid, liseenid, pilastrid, balustraadid jms. Nende restaureerimisel või taastamisel lähtuda projekteerimise käigus teostatud mõõdistustest ja väliuuringutest ning ajaloolisest dokumentatsioonist.	- Säilitada, vajadusel restaureerida või taastada välisseinte algupärasena säilinud materjal ning kujundus. - Säilitada, vajadusel restaureerida või taastada fassaadi dekoratiivne pinnajaotus ning arhitektuursed detailid nagu puithoone profileeritud piirdeliistud ja karniisid, dekoorilauad, saelõikelised konsoolid jm konstruktsiooniosad, samuti rippvardad, puitpits, ehisvööd või kivihoone rustikamotiiv, petikpinnad, erinevad vahe-, akna- ja uksekarniisid, maskaroonid, lukukivid, liseenid, pilastrid, balustraadid jms. Nende restaureerimisel või taastamisel lähtuda projekteerimise käigus	- Kapitaalselt ümber ehitatud ajaloolise hoone restaureerimisel või moderniseerimisel lähtuda alglahendusest või ümbritsevast linnaruumist ning vältida tehis- ja imiteerivate materjalide kasutamist. - Arhitektuuriajalooliselt vähem väärtusliku ehitise ning uusehitiste korrastamisel või renoveerimisel lähtuda ümbritsevast linnaruumist ning vältida imiteerivate materjalide kasutamist. - Hoone värvilahenduses lähtuda ümbritsevast linnaruumist ning eelistada traditsioonilisi värvikombinatsioone. Vältida tuleb keskkonnale ebatüüpiliste kirkaste ja neoontoonide kasutamist.	

• Puitlaudise ja piirdelaudade või krohvipindade värvilahendustes lähtuda ajaloolistest lahendustest. Vajadusel teostada sondaazid. • Tulenevalt hoone algupärasena säilinud välisilmest, fassaadimaterjalidest või detailidest, ei ole seinte välispidine soojustamine üldjuhul lubatud. • Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud välisviimistluse hooldus- ja remonttööd nagu sokli, seina või trepi krohviparandused, väikesemahulised värviparandused, irdunud ehisdetailide fikseerimine ning fassaadidele kinnitatud ajalooliselt mitte väärtuslike kaasaegsete seadmete, siltide jms demonteerimine. • Seni mitte teada olevate dokumenteerimata väärtuslike detailide ilmsiks tulemisel teavitada koheselt Muinsuskaitseametit.	teostatud mõõdistustest ja väliuuringutest ning ajaloolisest dokumentatsioonist. • Ümber ehitatud hoone fassaadi hooldus- või restaureerimistöödel lähtuda alglahendusest. Juhtudel, mil see pole võimalik või otstarbekas, juhendada Valga arhitektuurile ajalooliselt omastest kujundusvõtetest ning hoone sobitamisest ümbritsevasse linnaehituslikku ansamblisse. Vältida ebatüüpiliste ja imiteerivate materjale nagu plekk, plastik, klaas, sünteetilised krohvid jms kasutamist. • Puitlaudise ja piirdelaudade või krohvipindade värvilahendustes lähtuda ajaloolistest lahendustest. Vajadusel teostada sondaazid. • Hoone seinte välispidine soojustamine on lubatud eeldusel, et soojustuse paigaldamisel taaskasutatakse rahuldavas seisukorras algne viimistlusmaterjal ja detailid ning ei moonutata märkimisväärselt ehitise üldproportsioone. Seinte välispidisel soojustamisel tuleb säilitada või taastada hoone fassaadilahendusele iseloomulikud detailid nagu piirdelauad, karniisid, ning saelõikelised ja profileeritud konstruktsioonide osad jms. Hoone välispidisel soojustamisel tuleb lähtuvalt alglahendusest fassaadipinnani tösta ka avatäited. • Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud välisviimistluse hooldus- ja remonttööd nagu sokli, seina või trepi krohviparandused, väikesemahulised värviparandused, irdunud ehisdetailide fikseerimine ning fassaadidele kinnitatud ajalooliselt mitte väärtuslike kaasaegsete seadmete, siltide jms demonteerimine. • Seni mitte teada olevate väärtuslike detailide ilmsiks tulemisel teavitada koheselt Muinsuskaitseametit.	• Hoone seinte välispidine soojustamine on lubatud eeldusel, et selle paigaldamisel ei moonutata märkimisväärselt ehitise üldproportsioone. • Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud välisviimistluse hooldus- ja remonttööd nagu sokli, seina või trepi krohviparandused, väikesemahulised värviparandused, irdunud ehisdetailide fikseerimine ning fassaadidele kinnitatud ajalooliselt mitte väärtuslike kaasaegsete seadmete, siltide jms demonteerimine. • Seni mitte teada olevate väärtuslike detailide ilmsiks tulemisel ajaloolises hoones, teavitada koheselt Muinsuskaitseametit
---	---	--

4.4. AVATÄITED					
Väärtusklass 1	[16 hoonet]	Väärtusklass 2	[46 hoonet]	Väärtusklass 3	[47 hoonet]
- Säilitada, vajadusel restaureerida või taastada hoone avatäited lähtudes nende alglahendusest. Majadele, mis on oma ajaloos läbinud palju ümberehitusetappe, läheneda projekteerimise käigus juhtumipõhiselt, lähtudes hoonest kui arhitektuursest tervikust, selle kavandatud kasutusviisist jmt asjaoludest. - Säilitada, vajadusel restaureerida või taastada hoone ajalooliste avatäidete lisakomponendid nagu aknaluugid, ukse varikatus, vastavad konsoolid, framuug vms. - Säilitada, vajadusel restaureerida ning võimalusel taaskasutada avatäidete algsed detailid nagu nurgikud, hinged, kremoonid, pöörad, spingaletid, lukusildid, lukusüdamikud ja -mehhanismid, lingid, haagid, riivid jms. - Säilitada ja restaureerida ka siseruumides säilinud algsed avatäited koos detailidega. - Plastik või muust tehis- või imitatsioonimaterjalist akende paigaldamine lubatud ei ole. - Välimiste avatäidete vahetamine või restaureerimine tuleb eelnevalt kooskõlastada Muinsuskaitseametis. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud avatäidete hooldus- ja remonttöödena nende samas värvitoonis ülevärvimine, manuste puhastamine, purunenud klaaside asendamine, mitteväärtuslike lukumehhanismide või amortiseerunud manuste väljavahetamine. - Katuseaknaid, uuke jms, on käsitletud p. 4.6.		- Säilitada, vajadusel restaureerida või taastada hoone avatäited lähtudes nende alglahendusest. Majadele, mis on oma ajaloos läbinud palju ümberehitusetappe, läheneda projekteerimise käigus juhtumipõhiselt, lähtudes hoonest kui arhitektuursest tervikust, selle kavandatud kasutusviisist jmt asjaoludest. - Säilitada, vajadusel restaureerida või taastada hoone algsete avatäidete lisakomponendid nagu aknaluugid, ukse varikatus, vastavad konsoolid, framuug vms. - Säilitada, vajadusel restaureerida ning võimalusel taaskasutada avatäidete algsed detailid nagu nurgikud, hinged, kremoonid, pöörad, spingaletid, lukusildid, lukusüdamikud ja -mehhanismid, lingid, haagid, riivid jms. - Praegused alglahendusest erineva klaasijaotuse, värvilahenduse ning sobimatust tehismaterjalist aknad asendada perspektiivis algupäraste puitakendega. - Praegused alglahendusest erinevad puit-, metall-, klaas- või muust materjalist ukсед asendada perspektiivis algupäraste ustega. - Säilitada ja restaureerida ka siseruumides säilinud algsed avatäited koos detailidega. - Plastik või muust tehis- või imitatsioonimaterjalist akende paigaldamine üldjuhul lubatud ei ole. Ajutise lahendusena on need lubatud vaid Muinsuskaitseameti eriloal. - Välimiste avatäidete vahetamine või restaureerimine tuleb kooskõlastada Muinsuskaitseametis. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud avatäidete hooldus- ja remonttöödena nende samas värvitoonis ülevärvimine, manuste puhastamine, purunenud klaaside asendamine, mitteväärtuslike lukumehhanismide või amortiseerunud manuste väljavahetamine. - Katuseaknaid, uuke jms, on käsitletud p. 4.6.		- Kapitaalselt ümber ehitatud hoone alglahendusest erinevad avatäited asendada perspektiivis oma kujunduselt algupärastest lähtuvate avatäidetega. Majadele, mis on oma ajaloos läbinud palju ümberehitusetappe, läheneda projekteerimise käigus juhtumipõhiselt, lähtudes hoonest kui arhitektuursest tervikust, selle kavandatud kasutusviisist jmt asjaoludest. - Kaasaage või arhitektuuriajalooliselt vähem väärusliku hoone avatäidete materjalina eelistada puitmaterjali ja võimalusel järgida algupäraseid lahendusi. - Järgida tuleb, et hoone akende klaasijaotus lähtuks algupärasest terviklahendusest. - Alglahendusest erineva materjaliga ukсед on spetsiifilise funktsiooni või vajaduse korral lubatud. - Hoone peasissepääs või korterelamu sissepääsud tuleks säilitada algupärasena või taastada tuginevalt alglahendusele. - Arhitektuurselt vähem väärtuslike hoonete avatäidete hooldamine või nende vahetamine samaväärsete vastu ametkondadega kooskõlastamist ei vaja. - Katuseaknaid, uuke jms, on käsitletud p. 4.6.	

4.5. SISEVIIMISTLUS JA RUUMISTRUKTUUR			
Väärtusklass 1	[16 hoonet]	Väärtusklass 2	[46 hoonet]
- Seal, kus hoone olemasolev või ehitusprojektiga kavandatud uus kasutusviis seda võimaldab, tuleb ümberehitamisel arvestada algse ruumistruktuuriga, tuues esile selle iseloomulikke väärtusi (nt anfilaad, esimese korruse suurte akendega äriruumid vmt). - Ümberehitusel tuleb algsed ja teised olulise kultuuriväärtusega ajaloolised viimistluslahendused võimalikult ulatuslikult säilitada ning võimalusel eksponeerida sondaazide, viimistlusfragmentide vms näol. - Säilitada ja eksponeerida ning restaureerida hoone interjöörü kujundavad ajaloolised detailid nagu lae- või seinamaalingud, lambriid, tapeedid või nende fragmendid, ahjud, parketid, siseuksed, trepid ja muud hoone spetsiifilisest funktsioonist või ajaloost tulenevad kõnekad detailid. - Ehitusprojekti koostamise käigus või ulatuslikumate remont-restaureerimistööde kavandamise eel tuleb inventeerida eelnimetatud kultuuriväärtusega tarindid ja detailid ning vajadusel läbi viia uuringud, selgitamaks varjatud väärtuste olemasolu. Täpsustamaks säilitamist väärivate detailide ja tarindite nimekirja, vajalike uuringute ulatust ja olukorra dokumenteerimise vajadust ning viisi, pöörduda konsultatsiooni saamiseks Muinsuskaitseameti poole. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud väiksemahulisemad hooldus- ja uuendustööd nagu tapetseerimine, seinte, lagede, põrandate, treppide jms krohvimine, lakkimine, värvimine jms. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuses tuleb tingimata kooskõlastada ehitustööd, mille käigus kavandatakse ümberehitusi kandvate seinte osas. - Seni mitte teada olevate dokumenteerimata väärtuslike detailide ilmsiks tulemisel teavitada koheselt Muinsuskaitseameti.		- Ruumide ümberehitamisel arvestada algse ruumistruktuuriga. - Ümberehitusel tuleb algsed jt olulise kultuuriväärtusega ajaloolised viimistluslahendused vähemalt osaliselt säilitada ning võimalusel eksponeerida sondaazide, viimistlusfragmentide vms näol. - Säilitada ja eksponeerida ning restaureerida hoone interjöörü kujundavad ajaloolised detailid nagu lae- või seinamaalingud, lambriid, tapeedid või nende fragmendid, ahjud, parketid, siseuksed, trepid ja muud hoone spetsiifilisest funktsioonist või ajaloost tulenevad kõnekad detailid. Hädaabilahendusena on lubatud kultuuriväärtustega detailide, tarindite ja viimistletud pindade kinni katmine viisil, mis neid võimalikult vähe kahjustaks. Selles osas pöörduda konsultatsiooni saamiseks kohaliku Muinsuskaitseameti poole. - Ehitusprojekti koostamise käigus või ulatuslikumate remont-restaureerimistööde kavandamise eel tuleb inventeerida eelnimetatud kultuuriväärtusega tarindid ja detailid ning vajadusel läbi viia uuringud, selgitamaks varjatud väärtuste olemasolu. Täpsustamaks säilitamist väärivate detailide ja tarindite nimekirja, vajalike uuringute ulatust ja olukorra dokumenteerimise vajadust ning viisi, pöörduda konsultatsiooni saamiseks Muinsuskaitseameti poole. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud väiksemahulisemad hooldus- ja uuendustööd nagu tapetseerimine, seinte, lagede, põrandate, treppide jms krohvimine, lakkimine, värvimine jms. - Seni mitte teada olevate väärtuslike detailide ilmsiks tulemisel teavitada koheselt Muinsuskaitseameti. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuses tuleb tingimata kooskõlastada ehitustööd, mille käigus kavandatakse ümberehitusi kandvate seinte osas.	
		- Kapitaalselt ümberehitatud ajalooliste hoonete ruumide ümberehitamisel võimalusel arvestada algse ruumistruktuuriga ning juhul, kui neid leidub, säilitada väärtuslikud detailid ning eksponeerida algsed viimistluslahendused sondaazide, fragmentide vms näol. - Uuemate ja arhitektuuriselt vähem väärtuslike hoonete sisetööd kooskõlastamist ei vaja, v.a. juhtudel, mil kooskõlastamise kohustus tuleneb mõnest muust õigusaktist. - Seni mitte teada olevate väärtuslike detailide ilmsiks tulemisel ajaloolises hoones, teavitada koheselt Muinsuskaitseameti. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuses tuleb tingimata kooskõlastada ehitustööd, mille käigus kavandatakse ümberehitusi kandvate seinte osas.	

4.6. KATUS			
Väärtusklass 1	[16 hoonet]	Väärtusklass 2	[46 hoonet]
- Säilitada ja vajadusel taastada hoone algne katusekuju. - Säilitada algne katusematerjal. Uue katusematerjali valikul lähtuda alglahendusest. - Ajutise katusematerjalina on lubatud kasutada ka alglahendusest erinevaid materjale nagu asbestivaba eterniiti, valts- või sileplekki (va imiteerivad lahendused). Seejuures tuleb jälgida, et katuse värvitoon oleks neutraalne ja ajaloolisesse keskkonda sobituv. - Katuseharja ega räästajoont tõsta ei tohi, säilitada tuleb algupärane räästalahendus. - Lubatud on tasapinnaliste katuseakende paigaldamine hoovipoolsetele katusekalletele. - Tänavapoolsetele katusekalletele on tasapinnaliste katuseakende paigaldamine lubatud vaid juhul, kui hoone alglahenduses või projektis ei olnud ette nähtud uukaknaid või vintskappe. Selle välja selgitamisel lähtuda ajaloolisest dokumentatsioonist. Uukaknad või vintskapi-mahud taastada alglahendustest lähtuvalt. - Tasapinnaliste katuseakende paigutuse kavandamisel tuleb arvestada hoone üldise arhitektoonikaga, need peavad üldjuhul ühel katuseosal paiknema samal kõrgusjoonel, olema ühesuured ja asetuma ühekaupa. Lisanduvate katuseakende lubatud hulga ja paiknemise üle otsustavad Muinsuskaitseamet ja Valga vallavalitsus esitatud eskiisettepaneku põhjal. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud katuse hooldus- ja remonttööd nagu roosteaukude vm lappimine, üksiku või üksikute paanide või plaatide väljavahetamine, kaldplekkide ja muude katusel olevate vihmvee-süsteemi osade asendamine, puhastamine või parandamine.		- Säilitada ja vajadusel taastada hoone algne katusekuju. - Säilitada algne katusematerjal. Uue katusematerjali valikul lähtuda alglahendusest. - Ajutise katusematerjalina on lubatud kasutada ka alglahendusest erinevaid materjale nagu asbestivaba eterniiti, valts-, sile- või profiilplekki (va imiteerivad lahendused). Seejuures tuleb jälgida, et katuse värvitoon oleks neutraalne ja ajaloolisesse keskkonda sobituv. Lamekatuse puhul on kasutada lubatud bituumenist või muust sünteetilisest materjalist rullmaterjale. - Üldjuhul katuseharja ega räästajoont tõsta ei tohi, säilitada tuleb algupärane räästalahendus. - Lubatud on tasapinnaliste katuseakende paigaldamine hoovipoolsetele katusekalletele. - Tänavapoolsetele katusekalletele on tasapinnaliste katuseakende paigaldamine lubatud vaid juhul, kui hoone alglahenduses või projektis ei olnud ette nähtud uukaknaid või vintskappe. Selle välja selgitamisel lähtuda ajaloolisest dokumentatsioonist. Uukaknad või vintskapi-mahud taastada alglahendustest lähtuvalt. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud katuse hooldus- ja remonttööd nagu roosteaukude vm lappimine, üksiku või üksikute paanide või plaatide väljavahetamine, kaldplekkide ja muude katusel olevate vihmvee-süsteemi osade asendamine, puhastamine või parandamine.	
		- Säilitada ja vajadusel taastada hoone algne katusekuju. - Säilitada hoone algne katusematerjal. Uue katusematerjali valikul lähtuda alglahendusest. - Ajutise katusematerjalina on lubatud kasutada ka alglahendusest erinevaid materjale nagu asbestivaba eterniiti, valts-, sile- või profiilplekki (va imiteerivad lahendused). Seejuures tuleb jälgida, et katuse värvitoon oleks neutraalne ja ajaloolisesse keskkonda sobituv. Lamekatuse puhul on kasutada lubatud bituumenist või muust sünteetilisest materjalist rullmaterjale. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud katuse hooldus- ja remonttööd nagu roosteaukude vm lappimine, üksiku või üksikute paanide või plaatide väljavahetamine, kaldplekkide ja muude katusel olevate vihmvee-süsteemi osade asendamine, puhastamine või parandamine.	

4.7. PÖÖNING JA KELDER								
Väärtusklass 1		[16 hoonet]	Väärtusklass 2		[46 hoonet]	Väärtusklass 3		[47 hoonet]
- Keldrikorruse võib uueks otstarbeks ümber ehitada olemasolevas mahus. - Pööninguruumid võib uueks otstarbeks ümber ehitada olemasolevas mahus. - Mõlemal juhul kehtivad interjööridele sätestatud reeglid kultuuriväärtusega tarindite ja detailide dokumenteerimise ning säilitamise osas. - Katusekonstruktsiooni säilitamise vajadus otsustada projekteerimise käigus lähtuvalt olemasoleva konstruktsiooni vanusest, väärtusest ja seisundist. Konsultatsiooni saamiseks pöörduda Muinsuskaitseameti poole. - Sisetööde, sh pööningu ja keldri ümberehitustööde, kooskõlastamise vajadus on käsitletud p. 4.5.			- Keldrikorruse võib uueks otstarbeks ümber ehitada olemasolevas mahus. - Pööninguruumid võib uueks otstarbeks ümber ehitada olemasolevas mahus. - Mõlemal juhul kehtivad interjööridele sätestatud reeglid kultuuriväärtusega tarindite ja detailide dokumenteerimise ning säilitamise osas. - Sisetööde, sh pööningu ja keldri ümberehitustööde, kooskõlastamise vajadus on käsitletud p. 4.5.			- Keldrikorruse võib uueks otstarbeks ümber ehitada olemasolevas mahus. - Pööninguruumid võib uueks otstarbeks ümber ehitada olemasolevas mahus. - Sisetööde, sh pööningu ja keldri ümberehitustööde, kooskõlastamise vajadus on käsitletud p. 4.5.		
4.8. KORSTNAD JA KÜTTEKOLDED								
Väärtusklass 1		[16 hoonet]	Väärtusklass 2		[46 hoonet]	Väärtusklass 3		[47 hoonet]
- Säilitada, vajadusel restaureerida või taastada ajaloolised korstnad ning ventilatsiooniavad. - Uute lisanduvate korstnate või ventilatsiooniavade rajamisel lähtuda ajaloolistest lahendustest. - Praeguseks ümber ehitatud korstnad taastada perspektiivis lähtudes ajaloolisest dokumentatsioonist. - Säilitada ja restaureerida siseruumides olevad arhitektuuriajalooliselt väärtuslikud küttekolded või -lahendused. Ajaloolise seadmete väärtuse välja selgitamiseks pöörduda vajadusel Muinsuskaitseameti poole. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud kütetoollete ja korstnate väiksemad remonttööd nagu krohviparanduste tegemine, nende samas värvitoonis ülevärvimine ja amortiseerunud metall ja plekkosade turvaline nõuetekohane asendamine.			- Säilitada, vajadusel restaureerida või taastada ajaloolised korstnad ning ventilatsiooniavad. - Uute lisanduvate korstnate või ventilatsiooniavade rajamisel lähtuda ajaloolistest lahendustest. - Praeguseks ümber ehitatud korstnad taastada perspektiivis lähtudes ajaloolisest dokumentatsioonist. - Säilitada ja restaureerida siseruumides olevad arhitektuuriajalooliselt väärtuslikud küttekolded või -lahendused. Ajaloolise seadmete väärtuse välja selgitamiseks pöörduda vajadusel Muinsuskaitseameti poole. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud kütetoollete ja korstnate väiksemad remonttööd nagu krohviparanduste tegemine, nende samas värvitoonis ülevärvimine ja amortiseerunud metall ja plekkosade turvaline nõuetekohane asendamine.			- Säilitada, vajadusel taastada algupärasena korstnad ning ventilatsiooniavad. - Uute lisanduvate korstnate või ventilatsiooniavade rajamisel lähtuda olemasolevatest lahendustest ja hoone tervikilmest. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud kütetoollete ja korstnate väiksemad remonttööd nagu krohviparanduste tegemine, nende samas värvitoonis ülevärvimine ja amortiseerunud metall ja plekkosade turvaline nõuetekohane asendamine.		

4.9. MUUD TEHNOSEADMED					
Väärtusklass 1	[16 hoonet]	Väärtusklass 2	[46 hoonet]	Väärtusklass 3	[47 hoonet]
- Säilitada algupärane vihmaveesüsteem. Uue ehitamisel lähtuda hoonetüübile iseloomulikest ajaloolistest eeskujudest. - Tänavalt nähtavatele fassaadidele ega katusepindadele ei ole lubatud paigaldada tehnoseadmeid nagu õhksoojuspumbad, päikesepaneelid, kaasaegsed ventilatsiooni-seadmed, kütteseadmete väljalasketorud jms. - Õhksoojuspumbad paigaldada võimaluse korral hoovi poole hoonest eraldiseisvale alusele ja katta varjava ümbrisega. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud amortiseerunud tehnoseadmete nagu õhksoojuspumbad, päikesepatareid jms väljavahetamine või nende demonteerimine, samuti vihmaveesüsteemi kahjustunud osade remontimine või amortiseerunud osade asendamine või hooldamine.		- Säilitada algupärane vihmaveesüsteem. Uue ehitamisel lähtuda hoonetüübile iseloomulikest ajaloolistest eeskujudest. - Tänavalt nähtavatele fassaadidele ega katusepindadele ei ole lubatud paigaldada tehnoseadmeid nagu õhksoojuspumbad, päikesepaneelid, kaasaegsed ventilatsiooni-seadmed, kütteseadmete väljalasketorud jms. - Õhksoojuspumbad paigaldada võimaluse korral hoovi poole hoonest eraldiseisvale alusele ja katta varjava ümbrisega. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud amortiseerunud tehnoseadmete nagu õhksoojuspumbad, päikesepatareid jms väljavahetamine või nende demonteerimine, samuti vihmaveesüsteemi kahjustunud osade remontimine või amortiseerunud osade asendamine või hooldamine.		- Uue vihmaveesüsteemi ehitamisel lähtuda algsest lahendusest. - Tänavalt nähtavatele fassaadidele ega katusepindadele ei ole lubatud paigaldada tehnoseadmeid nagu õhksoojuspumbad, päikesepaneelid jms. - Õhksoojuspumbad paigaldada võimaluse korral hoovi poole hoonest eraldiseisvale alusele ja katta varjava ümbrisega. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud amortiseerunud tehnoseadmete nagu õhksoojuspumbad, päikesepatareid jms väljavahetamine või nende demonteerimine, samuti vihmaveesüsteemi kahjustunud osade remontimine või amortiseerunud osade asendamine või hooldamine.	
4.10. VÄLIREKLAAM (väärtusklass 1–3)					[109 hoonet]
- Hoone välisseintele on lubatud paigaldada reklaamsilte, mis ei riku oma kuju värvi ja asetusega ajaloolise hoone ilmet ega üldist tänavapilti. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud varasemalt kooskõlastatud reklaamlahenduste hooldus ning mitte väärtuslike reklaamosade demonteerimine. - Reklaam- ja teabekandjad peavad olema kooskõlastatud Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuses ning järgima igakülgset vastavaid regulatsioone.					
4.11. HALJASTUS, PIIRDED, ABIHOONED (väärtusklass 1–3)					[109 hoonet]
- Säilitada, vajadusel restaureerida alglahendusest lähtuvalt ajalooliste hoonete stiiliühtsed abihooned. - Uute kuuride rajamisel lähtuda kohalikust traditsioonist. Järgida tuleb väljakujunenud tava nii viimistlusmaterjalide kui ka ehitise paiknemise osas. Uue kuuri rajamine tuleb kooskõlastada Muinsuskaitseametis. - Säilitada originaalsed piirdeaia ja väravad, puuduvad piirded ehitada ajalooliste näidete eeskujul, nende kavandamisel lähtuda ajaloolisest dokumentatsioonist, selle puudumisel ajastule ja piirkonnale omastest analoogidest. - Uute piirete kavandamisel järgida, et kavandatav lahendus oleks kinnistut, hoonet ja piirkonda arvestav. - Hoovide funktsionaalsel haljastamisel lähtuda ajaloolistest eeskujudest. - Muinsuskaitseameti ja Valga Vallavalitsuse kirjaliku loata on lubatud haljastamine (va suuremad kaevetööd), olemasoleva piirdeaia ja väravate hooldus, remont ja osaline väljavahetamine ning amortiseerunud puitkuuri lammutamine ja samaväärses mahus ülesehitamine.					

4.12. ARHEOLOOGIA (väärtusklass 1–3 ja osa kaitsevööndist)

- Arheoloogiliste uuringute (eeluuring, jälgimine, kaevamine) teostamise vajadus tuleb Muinsuskaitseametiga kooskõlastada, kui töid kavandatakse muinsuskaitseala ja selle kaitsevööndi arheoloogilises kaitsetsoonis. Muinsuskaitseala ja selle kaitsevööndi arheoloogiline kaitsetsoon on kujutatud **kaardil 6.5** (1. kd lõpus, osa 6).
- Kui mujal muinsuskaitsealal või linnas tööd tehes avastatakse inimtegevuse tagajärjel ladestunud arheoloogiline kultuurikiht, sealhulgas inimluud, või kultuuriväärtusega leid, on tööde tegija kohustatud töö seiskama, säilitama leiukoha muutumatul kujul ning viivitamatult teatama sellest Muinsuskaitseametile ja Valga Vallavalitsusele.*

* **Arheoloogiline eeluuring** – arheoloogilise kultuurikihi tuvastamine ja esmane kirjeldamine enne kaeve-, ehitus- ja muid mullatöid. Tuvastatud arheoloogilisest kultuurikihist kogutakse teavet selle ulatuse ja teabemahukuse kohta, mille alusel saab hinnata edasise uuringu mahtu ning metoodikat; **Kaevetööde arheoloogiline jälgimine** – pinnasekihtide lasumise dokumenteerimine, arheoloogilise kultuurikihi tuvastamine ja esmane kirjeldamine kaeve-, ehitus- ja muude mullatööde käigus. Tuvastatud arheoloogilisest kultuurikihist kogutakse teavet selle ulatuse ja teabemahukuse kohta. Võimalusel uuritakse jälgimistööde käigus kaevetöödest hõlmatud alal arheoloogiline kultuurikiht läbi, kuid kui viimane pole ehitusega kaasneva kaevetöö tempos võimalik, siis tuleb ehitustööd kuni uurimise lõpule viimiseni peatada (vt arheoloogiline kaevamine). **Arheoloogiline kaevamine** – arheoloogiale omaseid teaduslikke meetodeid kasutades täiemahuline või osaline mälestise või arheoloogilise objekti või selle osa läbi uurimine.

Osa 5.

—

HOONETE

LOEND

JA

VÄÄRTUSKLASSID

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDEGA

Aia 1

nr joonisel: 1

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 20. saj algus
tunnus registris: 27005/28

Aia 8

nr joonisel: 5

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 19. saj I pool
tunnus registris: 23315

Aia 1a

nr joonisel: 2

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: tõenäoliselt 1970.–1980. aastad
tunnus registris: 27005/60

Aia 12

nr joonisel: 6

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 1902
tunnus registris: 23316

Aia 2

nr joonisel: 3

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1990. aastad
tunnus registris: 27005/113

Aia 14

nr joonisel: 7

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1960. aastad
tunnus registris: 27005/46

Aia 6

nr joonisel: 4

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 19. saj I pool
tunnus registris: 23314

Aia 16

nr joonisel: 8

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1970. aastad
tunnus registris: 27005/79

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDEGA

Aia 18

nr joonisel: 9

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 1910. aastad
tunnus registris: 23317

Aia 18a

nr joonisel: 10

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/48

Aia 20

nr joonisel: 11

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 19. saj lõpp
tunnus registris: 23318

J. Kuperjanovi 1

nr joonisel: 12

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1897/1973
tunnus registris: 27005/146

J. Kuperjanovi 1b

nr joonisel: 13

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1980.–1990. aastad
tunnus registris: 27005/116

J. Kuperjanovi 3a

nr joonisel: 14

väärtusklass: **1**

rajamisaeg: 1986
tunnus registris: 27005/44

J. Kuperjanovi 4

nr joonisel: 15

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp
tunnus registris: 27005/111

J. Kuperjanovi 6

nr joonisel: 16

väärtusklass: **1**

rajamisaeg: 1930
tunnus registris: 27005/8

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDE GA

J. Kuperjanovi 8-1

nr joonisel: 17

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1990.–2000. aastad
tunnus registris: 27005/8

J. Kuperjanovi 8-2

nr joonisel: 18

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj II pool
tunnus registris: 27005/153

J. Kuperjanovi 9

nr joonisel: 19

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 1903
tunnus registris: 23327

J. Kuperjanovi 10

nr joonisel: 20

väärtusklass: **ehitis- ja ajaloomälestis**

rajamisaeg: 1915
tunnus registris: 4504

J. Kuperjanovi 12

nr joonisel: 21

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: u 1910
tunnus registris: 23328

Kesk 1

nr joonisel: 22

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1960. aastad
tunnus registris: 27005/36

Kesk 3

nr joonisel: 23

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1956
tunnus registris: 27005/68

Kesk 5

nr joonisel: 24

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1960. aastad
tunnus registris: 27005/75

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDEGA

Kesk 6

nr joonisel: 25

väärtusklass: **1**

rajamisaeg: 20. saj algus
tunnus registris: 27005/30

Kesk 6a

nr joonisel: 26

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1980. aastad
tunnus registris: 27005/118

Kesk 7

nr joonisel: 27

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1959
tunnus registris: 27005/122

Kesk 8

nr joonisel: 28

väärtusklass: **1**

rajamisaeg: 1907
tunnus registris: 27005/32

Kesk 9

nr joonisel: 29

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1960. aastad
tunnus registris: 27005/107

Kesk 10

nr joonisel: 30

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1980. aastad
tunnus registris: 27005/89

Kesk 11

nr joonisel: 31

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 1864–1866
tunnus registris: 23320

Kesk 12

nr joonisel: 32

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 1912
tunnus registris: 23321

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDEGA

Kesk 12a

nr joonisel: 33

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1990. aastad
tunnus registris: 27005/114

Kesk 13

nr joonisel: 34

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 20. saj algus
tunnus registris: 23322

Kesk 14

nr joonisel: 35

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1970. aastad
tunnus registris: 27005/62

Kesk 15

nr joonisel: 36

väärtusklass: **1**

rajamisaeg: 19. saj lõpp
tunnus registris: 27005/6

Kesk 16

nr joonisel: 37

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 1880.–1890. aastad
tunnus registris: 23323

Kesk 16a

nr joonisel: 38

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 19. saj lõpp/1970. aastad
tunnus registris: 27005/121

Kesk 18

nr joonisel: 39

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/57

Kesk 19

nr joonisel: 40

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj
tunnus registris: 27005/143

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDEGA

Kesk 21

nr joonisel: 41

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 1787–1789
tunnus registris: 23319

Kungla 1a

nr joonisel: 45

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/120

Kesk 22

nr joonisel: 42

väärtusklass: **ehitis- ja ajaloomälestis**

rajamisaeg: 1788 (I korrus), 1792–1795
tunnus registris: 4503

Kungla 2

nr joonisel: 46

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/109

Kesk 22-2

nr joonisel: 43

väärtusklass: **1**

rajamisaeg: 18. saj lõpp
tunnus registris: vt 4503

Kungla 3

nr joonisel: 47

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/123

Kungla 1

nr joonisel: 44

väärtusklass: **1**

rajamisaeg: 19. saj
tunnus registris: 27005/12

Kungla 4

nr joonisel: 48

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/11

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDEGA

Kungla 4a

nr joonisel: 49

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj II pool
tunnus registris: 27005/11

Kungla 4b

nr joonisel: 50

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: tõenäoliselt 20. saj algus
tunnus registris: 27005/27

Kungla 5

nr joonisel: 51

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/135

Kungla 5a

nr joonisel: 52

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: tõenäoliselt 20. saj keskpaik
tunnus registris: 27005/144

Kungla 6

nr joonisel: 53

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 19. saj keskpaik
tunnus registris: 23325

Kungla 7

nr joonisel: 54

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/124

Kungla 8

nr joonisel: 55

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/155

Kungla 9

nr joonisel: 56

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj II pool
tunnus registris: 27005/47

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDEGA

Kungla 10

nr joonisel: 57

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 2000. aastad
tunnus registris: 27005/81

Kungla 11

nr joonisel: 58

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj II pool
tunnus registris: 27005/20

Kungla 13

nr joonisel: 59

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 19. saj keskpaik
tunnus registris: 23326

Lai 2

nr joonisel: 60

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 20. saj I pool
tunnus registris: 27005/49

Lai 4

nr joonisel: 61

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 20. saj algus
tunnus registris: 27005/97

Lai 4a

nr joonisel: 62

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 20. saj algus
tunnus registris: 27005/64

Lai 4b-4c-4d-4e-4f-4g

nr joonisel: 63

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 20. saj
tunnus registris: 27005/71

Puiestee 1

nr joonisel: 64

väärtusklass: **1**

rajamisaeg: 20. saj algus
tunnus registris: 27005/5

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDEGA

Puiestee 1b

nr joonisel: 65

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1976
tunnus registris: 27005/61

Puiestee 2

nr joonisel: 66

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 19. saj lõpp/1960. aastad
tunnus registris: 27005/42

Puiestee 3

nr joonisel: 67

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1960. aastad
tunnus registris: 27005/74

Pärna pst 1

nr joonisel: 68

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1960. või 1970. aastad
tunnus registris: 27005/29

Pärna pst 1a

nr joonisel: 69

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1960. või 1970. aastad
tunnus registris: 27005/31

Raja 2

nr joonisel: 70

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/119

Raja 6

nr joonisel: 71

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 1860.–1870. aastad
tunnus registris: 23333

Riia 2

nr joonisel: 72

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 19. saj lõpp
tunnus registris: 23335

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDEGA

Riia 3

nr joonisel: 73

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj/1960. aastad
tunnus registris: 27005/132

Riia 7

nr joonisel: 77

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/185

Riia 4

nr joonisel: 74

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 19. saj lõpp
tunnus registris: 23336

Riia 8

nr joonisel: 78

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp/1960. aastad
tunnus registris: 27005/93

Riia 5

nr joonisel: 75

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 1780. aastad
tunnus registris: 23337

Riia 9

nr joonisel: 79

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: tõenäoliselt 18. saj/1960. aastad
tunnus registris: 27005/15

Riia 6

nr joonisel: 76

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp/1960. aastad
tunnus registris: 27005/91

Riia 10

nr joonisel: 80

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 20. saj algus
tunnus registris: 27005/190

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDEGA

Riia 14

nr joonisel: 81

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/115

Sepa 2

nr joonisel: 82

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj
tunnus registris: 27005/125

Sepa 4

nr joonisel: 83

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj
tunnus registris: 27005/117

Sepa 6

nr joonisel: 84

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj II pool
tunnus registris: 27005/112

Turu 2

nr joonisel: 85

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 20. saj I pool
tunnus registris: 27005/94

Turu 4

nr joonisel: 86

väärtusklass: **1**

rajamisaeg: 1901
tunnus registris: 27005/99

Turu 6

nr joonisel: 87

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: tõenäoliselt 20. saj algus
tunnus registris: 27005/72

Turu 8

nr joonisel: 88

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 1917
tunnus registris: 27005/23

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDEGA

Turu 10

nr joonisel: 89

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 20. saj algus
tunnus registris: 27005/23

Tähe 1

nr joonisel: 90

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 20. saj algus
tunnus registris: vt 23327

Vabaduse 2

nr joonisel: 91

väärtusklass: **1**

rajamisaeg: 1961
tunnus registris: 27005/92

Vabaduse 3

nr joonisel: 92

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1986
tunnus registris: 27005/158

Vabaduse 5

nr joonisel: 93

väärtusklass: **1**

rajamisaeg: 1909–1911
tunnus registris: 27005/33

Vabaduse 5a-9a

nr joonisel: 94

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1980.–1990. aastad
tunnus registris: 27005/77, 27005/140

Vabaduse 6-8

nr joonisel: 95

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 1909–1911
tunnus registris: 23341

Vabaduse 9

nr joonisel: 96

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1990. aastad
tunnus registris: 27005/139

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDEGA

Vabaduse 10

nr joonisel: 97

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 2006
tunnus registris: 27005/76

Vabaduse 14 (2)

nr joonisel: 101

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/14

Vabaduse 12

nr joonisel: 98

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/14

Vabaduse 15

nr joonisel: 102

väärtusklass: **1**

rajamisaeg: 1930. aastad
tunnus registris: 27005/154

Vabaduse 13

nr joonisel: 99

väärtusklass: **ehitis- ja ajaloomälestis**

rajamisaeg: 1907
tunnus registris: 4505

Vabaduse 16

nr joonisel: 103

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 20. saj
tunnus registris: 27005/102

Vabaduse 14 (1)

nr joonisel: 100

väärtusklass: **1**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/14

Vabaduse 17a

nr joonisel: 104

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/98

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDEGA

Vabaduse 18

nr joonisel: 105

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/103

Vabaduse 19

nr joonisel: 106

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj II pool
tunnus registris: 27005/78

Vabaduse 20

nr joonisel: 107

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 20. saj
tunnus registris: 27005/100

Vabaduse 21

nr joonisel: 108

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: tõenäoliselt 20. saj algus
tunnus registris: 27005/24

Vabaduse 22

nr joonisel: 109

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/129

Vabaduse 23

nr joonisel: 110

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/25

Vabaduse 24

nr joonisel: 111

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/129

Vabaduse 25

nr joonisel: 112

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1995
tunnus registris: 27005/149

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDEGA

Vabaduse 26-1 (1)

nr joonisel: 113

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 1908
tunnus registris: 23342

Vabaduse 26-2

nr joonisel: 114

väärtusklass: **1**

rajamisaeg: 1908
tunnus registris: 23342 (ehitismälestise osa)

Vabaduse 26-1 (2)

nr joonisel: 115

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1980. aastad
tunnus registris: 27005/147

Vabaduse 26a

nr joonisel: 116

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1990. aastad
tunnus registris: 27005/128

Vabaduse 27

nr joonisel: 117

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/106

Vabaduse 27a

nr joonisel: 118

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: *hetkel puudub*

Vabaduse 29

nr joonisel: 119

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/21

Vabaduse 31

nr joonisel: 120

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 23343

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDEGA

Vabaduse 31a

nr joonisel: 121

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 20. saj I pool
tunnus registris: *hetkel puudub*

Vabaduse 32

nr joonisel: 122

väärtusklass: **1**

rajamisaeg: tõenäoliselt 19. saj lõpp
tunnus registris: 27005/22

Vabaduse 32 (2)

nr joonisel: 123

väärtusklass: **1**

rajamisaeg: tõenäoliselt 19. saj lõpp
tunnus registris: 27005/22

Vabaduse 33

nr joonisel: 124

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/13

Vabaduse 33a (1)

nr joonisel: 125

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: *hetkel puudub*

Vabaduse 33a (2)

nr joonisel: 126

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: *hetkel puudub*

Vabaduse 34

nr joonisel: 127

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 20. saj
tunnus registris: 27005/108

Vabaduse 35

nr joonisel: 128

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/150

5.1. MUINSUSKAITSEALA HOONED VÄÄRTUSKLASSIDEGA

Vabaduse 35a

nr joonisel: 129

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/151

Vabaduse 36

nr joonisel: 130

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/174

Vabaduse 36a

nr joonisel: 131

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 20. saj keskpaik
tunnus registris: 27005/138

Vabaduse 37

nr joonisel: 132

väärtusklass: **2**

rajamisaeg: 19. saj lõpp või 20. saj algus
tunnus registris: 27005/152

Vee 1a

nr joonisel: 133

väärtusklass: **ehitismälestis**

rajamisaeg: 19. saj lõpp
tunnus registris: 23323

Vee 1b

nr joonisel: 134

väärtusklass: **3**

rajamisaeg: 1990. aastad
tunnus registris: 27005/188

5.2. HOONED KAITSEVÖÖNDIS

Valga linnatuumiku muinsuskaitseala kaitsevööndi piiride kirjeldus Valga linnatuumiku muinsuskaitseala põhimääruses on järgmine:

Muinsuskaitseala kaitsevöönd koosneb muinsuskaitsealaga külgnevatest aladest, mis väljastpoolt piirnevad Tähe tänavaga muinsuskaitseala piirist kuni Tähe 4 krundi edelanurgani, Tähe 4 krundi põhjapiiriga, kruntide J. Kuperjanovi 15, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31 ja 33 põhjapiiridega kuni E. Enno tänavani, E. Enno tänavaga kuni Pargi tänavani, Pargi tänavaga ja selle mõttelise pikendusega kuni Võru 6 krundi kirdenurgani, Võru 6 krundi lõuna- ja läänepiiriga, kruntide Võru 4 ja Lai 3 läänepiiridega kuni Laia tänavani, Laia tänavaga kuni Lai 26 krundi edelanurgani, kruntide Lai 26, Mesipuu 6 ja 4, Liiva 14 ja 16 läänepiiridega kuni Uue tänavani, Uue tänavaga kuni Puistee 8 krundi edelanurgani, kruntide Puistee 8, 6a, 4 ja 2 ning Kesk 11 krundi läänepiiridega kuni Sepa tänavani, Sepa tänavaga kuni Konnaoja oja, Konnaoja oja kuni Riia 18 krundi loodenurgani, kruntide Riia 18, 12 ja 12b põhjapiiridega ja Riia 12b krundi idapiiriga kuni muinsuskaitseala piirini.

Valga linnatuumiku muinsuskaitseala kaitsevööndi koosseisus kuuluvad 1.1.2018 seisuga seega alljärgnevate aadressidega kinnistud, hooned ja abihooned:

Aia 3, Aia 3a, Aia 5, Aia 9, Aia 9a, Aia 11, Aia 15, Aia 17, Aia 19, E. Enno 3, E. Enno 5, E. Enno 7, E. Enno 7a, E. Enno 9, E. Enno 11, E. Enno 13, E. Enno 14, E. Enno 15, E. Enno 17, J. Kuperjanovi 11, J. Kuperjanovi 13, J. Kuperjanovi 14, J. Kuperjanovi 15, J. Kuperjanovi 19, J. Kuperjanovi 21, J. Kuperjanovi 23, J. Kuperjanovi 25, J. Kuperjanovi 27, J. Kuperjanovi 29, J. Kuperjanovi 31, J. Kuperjanovi 31a, J. Kuperjanovi 33, Kungla 12, Kungla 14, Kungla 15, Kõie 1, Kõie 3, Kõie 5, Kõie 6, Kõie 7, Kõie 8, Kõie 9, Kõie 10, Kõie 11, Kõie 13, Kõie 14, Lai 3, Lai 3a, Lai 6a, Lai 6b, Lai 8, Lai 10, Lai 12, Lai 14, Lai 16, Lai 18, Lai 20, Lai 20a, Lai 22, Lai 24, Lai 26, Liiva 14, Liiva 16, Mesipuu 1, Mesipuu 1a, Mesipuu 2, Mesipuu 3, Mesipuu 4, Mesipuu 5, Mesipuu 6, **Pargi 1a (mälestis)**, Puistee 4, Puistee 6, Puistee 6a, Puistee 8, Raja 1a, Raja 3a, Raja 5, Riia 12, Riia 12b, **Riia 16 (mälestis)**, Riia 18, **Sepa 10 (mälestis)**, Sepa 12, Sõpruse 1, Sõpruse 1a, Sõpruse 3, **Sõpruse 5 (mälestis)**, Turu 1, Turu 3, Turu 5, Tähe 2, Tähe 4a, Uus 1, Vabaduse 39, Vabaduse 39a, Vabaduse 41, Võru 4, Võru 6, Väike-Kõie 1, Väike-Kõie 2, Väike-Kõie 4.

Veelgi täpsema ülevaate muinsuskaitseala kaitsevööndi piiridest saab Maa-ameti geoportaalist:

xgis.maaamet.ee/xGIS/XGIS?app_id=UU60&user_id=at&bbox=620236.021793712,6405166.34097017,621985.552981436,6406221.57725817&setlegend=SHYBR_ALUS01V=0,SHYBR_ALUS07_24L=1&LANG=1

MÄLESTISED

Riia 16

Valga katoliku kabel

ehitismälestis

rajamisaeg: 18. saj
tunnus registris: 23334

Sõpruse 5

Elamu Sõpruse 2 tänavapoolsed fassaadid

ehitismälestis

rajamisaeg: 19. saj lõpp
tunnus registris: 27431

Sepa 10

Elamu Sepa tn 10

ehitismälestis

rajamisaeg: 20. saj algus
tunnus registris: 23338

Pargi 1a

Valga õigeusu kirik

ehitismälestis

rajamisaeg: 19. saj lõpp
tunnus registris: 23331

5.3. KULTUURIMÄLESTISED VALGAS VÄLJASPOOL MUINSUSKAITSEALA

Jaama pst 12

Valga raudteejaama peahoone

ehitismälestis

rajamisaeg: 1949
tunnus registris: 30431

Lai 19

Elamu Lai tn 19

ehitismälestis

rajamisaeg: 19. ja 20. saj vahetus
tunnus registris: 23329

Maleva 8

Valga katoliku kirik

ehitismälestis

rajamisaeg: 1907
tunnus registris: 23330

Petseri 11

Elamu Petseri tn 11

ehitismälestis

rajamisaeg: 20. saj algus
tunnus registris: 23332

Tartu 2

Ramsi vesiveski

ehitismälestis

rajamisaeg: 18.–19. saj
tunnus registris: 23340

Jaama pst 1b

Valga vana linnakalmistu

ajaloomälestis

tunnus registris: 4509

Tartu 34

Valga Tartu tänava kalmistu

ajaloomälestis

tunnus registris: 4510

Tõlliste vald, Jaanikese küla

Valga Tartu maantee kalmistu

ajaloomälestis

tunnus registris: 4495

5.3. KULTUURIMÄLESTISED VALGAS VÄLJASPOOL MUINSUSKAITSEALA

Linnamets 1

Valga vangilaagri kalmistu

ajaloomälestis

tunnus registris: 4502

Linnamets 1

Terroriohvrite matmispaik

ajaloomälestis

tunnus registris: 4501

Metsa 11

Valga Priimetsa kalmistu

ajaloomälestis

tunnus registris: 4508

Metsa 11

II maailmasõjas hukkunute ühishaud

ajaloomälestis

tunnus registris: 4506

Metsa 11

Vabadussõjas hukkunute matmispaik

ajaloomälestis

tunnus registris: 4507

Osa 6.

—
KAARDID

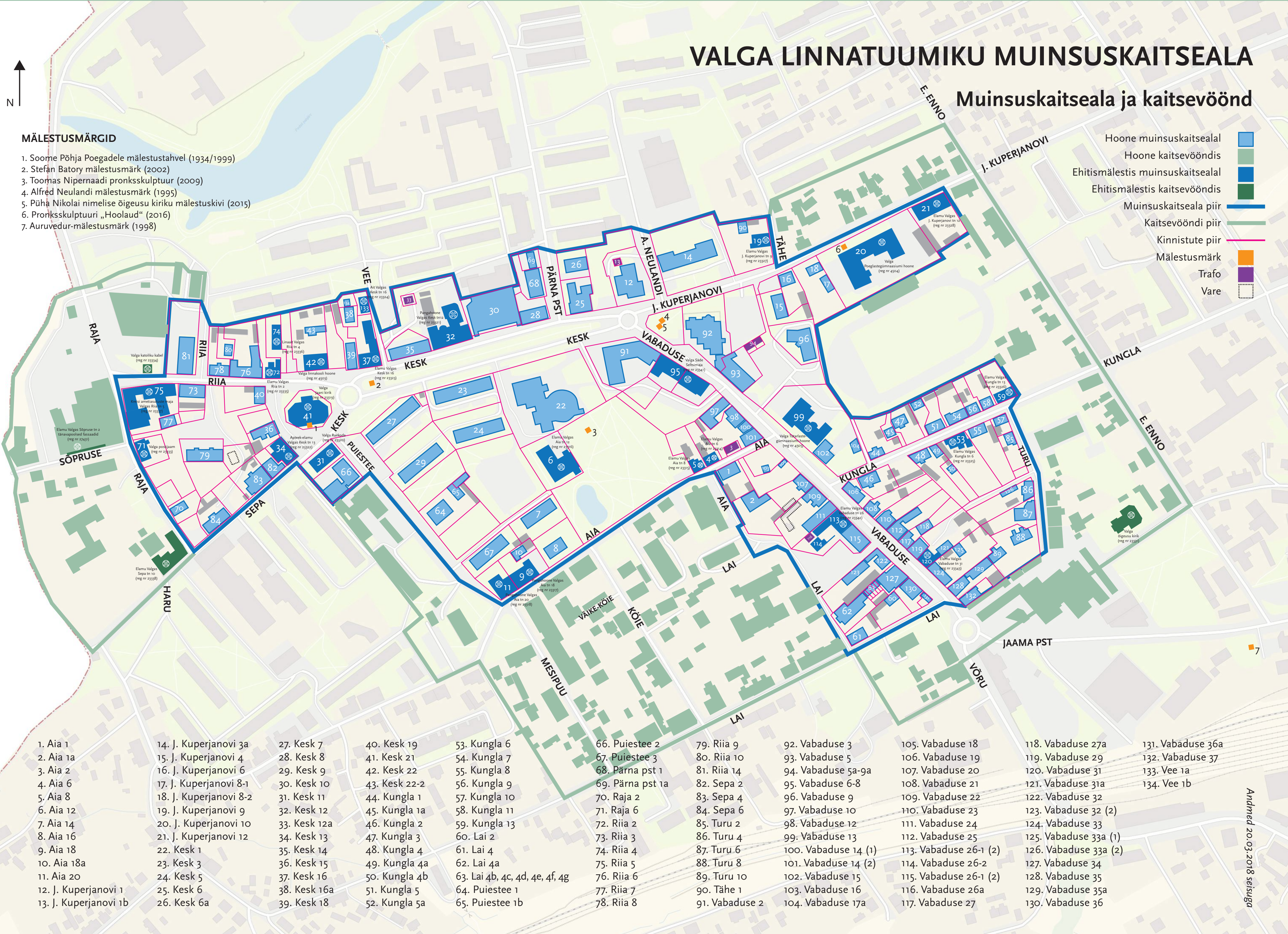
VALGA LINNATUUMIKU MUINSUSKAITSEALA

Muinsuskaitseala ja kaitsevöönd

MÄLESTUSMÄRGID

1. Soome Põhja Poegadele mälestustahvel (1934/1999)
2. Stefan Batory mälestusmärk (2002)
3. Toomas Nipernaadi pronksskulptuur (2009)
4. Alfred Neulandi mälestusmärk (1995)
5. Püha Nikolai nimelise õigeusu kiriku mälestuskivi (2015)
6. Pronksskulptuuri „Hoolaud“ (2016)
7. Auravedur-mälestusmärk (1998)

- Hoone muinsuskaitsealal
Hoone kaitsevööndis
Ehitismälestis muinsuskaitsealal
Ehitismälestis kaitsevööndis
Muinsuskaitseala piir
Kaitsevööndi piir
Kinnistute piir
Mälestusmärk
Trafo
Vare

1. Aia 1
2. Aia 1a
3. Aia 2
4. Aia 6
5. Aia 8
6. Aia 12
7. Aia 14
8. Aia 16
9. Aia 18
10. Aia 18a
11. Aia 20
12. J. Kuperjanovi 1
13. J. Kuperjanovi 1b

14. J. Kuperjanovi 3a
15. J. Kuperjanovi 4
16. J. Kuperjanovi 6
17. J. Kuperjanovi 8-1
18. J. Kuperjanovi 8-2
19. J. Kuperjanovi 9
20. J. Kuperjanovi 10
21. J. Kuperjanovi 12
22. Kesk 1
23. Kesk 3
24. Kesk 5
25. Kesk 6
26. Kesk 6a

27. Kesk 7
28. Kesk 8
29. Kesk 9
30. Kesk 10
31. Kesk 11
32. Kesk 12
33. Kesk 12a
34. Kesk 13
35. Kesk 14
36. Kesk 15
37. Kesk 16
38. Kesk 16a
39. Kesk 18

40. Kesk 19
41. Kesk 21
42. Kesk 22
43. Kesk 22-2
44. Kungla 1
45. Kungla 1a
46. Kungla 2
47. Kungla 3
48. Kungla 4
49. Kungla 4a
50. Kungla 4b
51. Kungla 5
52. Kungla 5a

53. Kungla 6
54. Kungla 7
55. Kungla 8
56. Kungla 9
57. Kungla 10
58. Kungla 11
59. Kungla 13
60. Lai 2
61. Lai 4
62. Lai 4a
63. Lai 4b, 4c, 4d, 4e, 4f, 4g
64. Puistee 1
65. Puistee 1b

66. Puistee 2
67. Puistee 3
68. Pärna pst 1
69. Pärna pst 1a
70. Raja 2
71. Raja 6
72. Riia 2
73. Riia 3
74. Riia 4
75. Riia 5
76. Riia 6
77. Riia 7
78. Riia 8

79. Riia 9
80. Riia 10
81. Riia 14
82. Sepa 2
83. Sepa 4
84. Sepa 6
85. Turu 2
86. Turu 4
87. Turu 6
88. Turu 8
89. Turu 10
90. Tähe 1
91. Vabaduse 2

92. Vabaduse 3
93. Vabaduse 5
94. Vabaduse 5a-9a
95. Vabaduse 6-8
96. Vabaduse 9
97. Vabaduse 10
98. Vabaduse 12
99. Vabaduse 13
100. Vabaduse 14 (1)
101. Vabaduse 14 (2)
102. Vabaduse 15
103. Vabaduse 16
104. Vabaduse 17a

105. Vabaduse 18
106. Vabaduse 19
107. Vabaduse 20
108. Vabaduse 21
109. Vabaduse 22
110. Vabaduse 23
111. Vabaduse 24
112. Vabaduse 25
113. Vabaduse 26-1 (2)
114. Vabaduse 26-2
115. Vabaduse 26-1 (2)
116. Vabaduse 26a
117. Vabaduse 27

118. Vabaduse 27a
119. Vabaduse 29
120. Vabaduse 31
121. Vabaduse 31a
122. Vabaduse 32
123. Vabaduse 32 (2)
124. Vabaduse 33
125. Vabaduse 33a (1)
126. Vabaduse 33a (2)
127. Vabaduse 34
128. Vabaduse 35
129. Vabaduse 35a
130. Vabaduse 36

131. Vabaduse 36a
132. Vabaduse 37
133. Vee 1a
134. Vee 1b

VALGA LINNATUUMIKU MUINSUSKAITSEALA

Hoonete väärtusklassid

- Mälestis
- Väärtusklass 1
- Väärtusklass 2
- Väärtusklass 3
- Abihoone muinsuskaitsealal
- Hoone kaitsevööndis
- Muinsuskaitseala piir
- Kaitsevööndi piir
- Kinnistute piir
- Trafo
- Vare

1. Aia 1	14. J. Kuperjanovi 3a	27. Kesk 7	40. Kesk 19	53. Kungla 6	66. Puiestee 2	79. Riia 9	92. Vabaduse 3	105. Vabaduse 18	118. Vabaduse 27a	131. Vabaduse 36a
2. Aia 1a	15. J. Kuperjanovi 4	28. Kesk 8	41. Kesk 21	54. Kungla 7	67. Puiestee 3	80. Riia 10	93. Vabaduse 5	106. Vabaduse 19	119. Vabaduse 29	132. Vabaduse 37
3. Aia 2	16. J. Kuperjanovi 6	29. Kesk 9	42. Kesk 22	55. Kungla 8	68. Pärna pst 1	81. Riia 14	94. Vabaduse 5a-9a	107. Vabaduse 20	120. Vabaduse 31	133. Vee 1a
4. Aia 6	17. J. Kuperjanovi 8-1	30. Kesk 10	43. Kesk 22-2	56. Kungla 9	69. Pärna pst 1a	82. Sepa 2	95. Vabaduse 6-8	108. Vabaduse 21	121. Vabaduse 31a	134. Vee 1b
5. Aia 8	18. J. Kuperjanovi 8-2	31. Kesk 11	44. Kungla 1	57. Kungla 10	70. Raja 2	83. Sepa 4	96. Vabaduse 9	109. Vabaduse 22	122. Vabaduse 32	
6. Aia 12	19. J. Kuperjanovi 9	32. Kesk 12	45. Kungla 1a	58. Kungla 11	71. Raja 6	84. Sepa 6	97. Vabaduse 10	110. Vabaduse 23	123. Vabaduse 32 (2)	
7. Aia 14	20. J. Kuperjanovi 10	33. Kesk 12a	46. Kungla 2	59. Kungla 13	72. Riia 2	85. Turu 2	98. Vabaduse 12	111. Vabaduse 24	124. Vabaduse 33	
8. Aia 16	21. J. Kuperjanovi 12	34. Kesk 13	47. Kungla 3	60. Lai 2	73. Riia 3	86. Turu 4	99. Vabaduse 13	112. Vabaduse 25	125. Vabaduse 33a (1)	
9. Aia 18	22. Kesk 1	35. Kesk 14	48. Kungla 4	61. Lai 4	74. Riia 4	87. Turu 6	100. Vabaduse 14 (1)	113. Vabaduse 26-1 (2)	126. Vabaduse 33a (2)	
10. Aia 18a	23. Kesk 3	36. Kesk 15	49. Kungla 4a	62. Lai 4a	75. Riia 5	88. Turu 8	101. Vabaduse 14 (2)	114. Vabaduse 26-2	127. Vabaduse 34	
11. Aia 20	24. Kesk 5	37. Kesk 16	50. Kungla 4b	63. Lai 4b, 4c, 4d, 4e, 4f, 4g	76. Riia 6	89. Turu 10	102. Vabaduse 15	115. Vabaduse 26-1 (2)	128. Vabaduse 35	
12. J. Kuperjanovi 1	25. Kesk 6	38. Kesk 16a	51. Kungla 5	64. Puiestee 1	77. Riia 7	90. Tähe 1	103. Vabaduse 16	116. Vabaduse 26a	129. Vabaduse 35a	
13. J. Kuperjanovi 1b	26. Kesk 6a	39. Kesk 18	52. Kungla 5a	65. Puiestee 1b	78. Riia 8	91. Vabaduse 2	104. Vabaduse 17a	117. Vabaduse 27	130. Vabaduse 36	

VALGA LINNATUUMIKU MUINSUSKAITSEALA

Hoonete rajamisajad

- 18. sajand
- 19. sajandi I pool
- 19. sajandi II pool
- 20. saj algus – NL-periood
- NL-periood
- Uusehitis, alates 1990. aastates
- Hoone kaitsevööndis
- Muinsuskaitseala piir
- Kaitsevööndi piir
- Kinnistute piir
- Trafo
- Vare

1. Aia 1	14. J. Kuperjanovi 3a	27. Kesk 7	40. Kesk 19	53. Kungla 6	66. Puiestee 2	79. Riia 9	92. Vabaduse 3	105. Vabaduse 18	118. Vabaduse 27a	131. Vabaduse 36a
2. Aia 1a	15. J. Kuperjanovi 4	28. Kesk 8	41. Kesk 21	54. Kungla 7	67. Puiestee 3	80. Riia 10	93. Vabaduse 5	106. Vabaduse 19	119. Vabaduse 29	132. Vabaduse 37
3. Aia 2	16. J. Kuperjanovi 6	29. Kesk 9	42. Kesk 22	55. Kungla 8	68. Pärna pst 1	81. Riia 14	94. Vabaduse 5a-9a	107. Vabaduse 20	120. Vabaduse 31	133. Vee 1a
4. Aia 6	17. J. Kuperjanovi 8-1	30. Kesk 10	43. Kesk 22-2	56. Kungla 9	69. Pärna pst 1a	82. Sepa 2	95. Vabaduse 6-8	108. Vabaduse 21	121. Vabaduse 31a	134. Vee 1b
5. Aia 8	18. J. Kuperjanovi 8-2	31. Kesk 11	44. Kungla 1	57. Kungla 10	70. Raja 2	83. Sepa 4	96. Vabaduse 9	109. Vabaduse 22	122. Vabaduse 32	
6. Aia 12	19. J. Kuperjanovi 9	32. Kesk 12	45. Kungla 1a	58. Kungla 11	71. Raja 6	84. Sepa 6	97. Vabaduse 10	110. Vabaduse 23	123. Vabaduse 32 (2)	
7. Aia 14	20. J. Kuperjanovi 10	33. Kesk 12a	46. Kungla 2	59. Kungla 13	72. Riia 2	85. Turu 2	98. Vabaduse 12	111. Vabaduse 24	124. Vabaduse 33	
8. Aia 16	21. J. Kuperjanovi 12	34. Kesk 13	47. Kungla 3	60. Lai 2	73. Riia 3	86. Turu 4	99. Vabaduse 13	112. Vabaduse 25	125. Vabaduse 33a (1)	
9. Aia 18	22. Kesk 1	35. Kesk 14	48. Kungla 4	61. Lai 4	74. Riia 4	87. Turu 6	100. Vabaduse 14 (1)	113. Vabaduse 26-1 (2)	126. Vabaduse 33a (2)	
10. Aia 18a	23. Kesk 3	36. Kesk 15	49. Kungla 4a	62. Lai 4a	75. Riia 5	88. Turu 8	101. Vabaduse 14 (2)	114. Vabaduse 26-2	127. Vabaduse 34	
11. Aia 20	24. Kesk 5	37. Kesk 16	50. Kungla 4b	63. Lai 4b, 4c, 4d, 4e, 4f, 4g	76. Riia 6	89. Turu 10	102. Vabaduse 15	115. Vabaduse 26-1 (2)	128. Vabaduse 35	
12. J. Kuperjanovi 1	25. Kesk 6	38. Kesk 16a	51. Kungla 5	64. Puiestee 1	77. Riia 7	90. Tähe 1	103. Vabaduse 16	116. Vabaduse 26a	129. Vabaduse 35a	
13. J. Kuperjanovi 1b	26. Kesk 6a	39. Kesk 18	52. Kungla 5a	65. Puiestee 1b	78. Riia 8	91. Vabaduse 2	104. Vabaduse 17a	117. Vabaduse 27	130. Vabaduse 36	

VALGA LINNATUUMIKU MUINSUSKAITSEALA

Hoonete kasutus

- Kasutuses hoone
- Rohkem kasutuses
- Rohkem kasutusesta
- Kasutusesta hoone
- Abihoone muinsuskaitsealal
- Hoone kaitsevööndis
- Muinsuskaitseala piir
- Kaitsevööndi piir
- Kinnistute piir
- Trafo
- Vare

1. Aia 1	14. J. Kuperjanovi 3a	27. Kesk 7	40. Kesk 19	53. Kungla 6	66. Puiestee 2	79. Riia 9	92. Vabaduse 3	105. Vabaduse 18	118. Vabaduse 27a	131. Vabaduse 36a
2. Aia 1a	15. J. Kuperjanovi 4	28. Kesk 8	41. Kesk 21	54. Kungla 7	67. Puiestee 3	80. Riia 10	93. Vabaduse 5	106. Vabaduse 19	119. Vabaduse 29	132. Vabaduse 37
3. Aia 2	16. J. Kuperjanovi 6	29. Kesk 9	42. Kesk 22	55. Kungla 8	68. Pärna pst 1	81. Riia 14	94. Vabaduse 5a-9a	107. Vabaduse 20	120. Vabaduse 31	133. Vee 1a
4. Aia 6	17. J. Kuperjanovi 8-1	30. Kesk 10	43. Kesk 22-2	56. Kungla 9	69. Pärna pst 1a	82. Sepa 2	95. Vabaduse 6-8	108. Vabaduse 21	121. Vabaduse 31a	134. Vee 1b
5. Aia 8	18. J. Kuperjanovi 8-2	31. Kesk 11	44. Kungla 1	57. Kungla 10	70. Raja 2	83. Sepa 4	96. Vabaduse 9	109. Vabaduse 22	122. Vabaduse 32	
6. Aia 12	19. J. Kuperjanovi 9	32. Kesk 12	45. Kungla 1a	58. Kungla 11	71. Raja 6	84. Sepa 6	97. Vabaduse 10	110. Vabaduse 23	123. Vabaduse 32 (2)	
7. Aia 14	20. J. Kuperjanovi 10	33. Kesk 12a	46. Kungla 2	59. Kungla 13	72. Riia 2	85. Turu 2	98. Vabaduse 12	111. Vabaduse 24	124. Vabaduse 33	
8. Aia 16	21. J. Kuperjanovi 12	34. Kesk 13	47. Kungla 3	60. Lai 2	73. Riia 3	86. Turu 4	99. Vabaduse 13	112. Vabaduse 25	125. Vabaduse 33a (1)	
9. Aia 18	22. Kesk 1	35. Kesk 14	48. Kungla 4	61. Lai 4	74. Riia 4	87. Turu 6	100. Vabaduse 14 (1)	113. Vabaduse 26-1 (2)	126. Vabaduse 33a (2)	
10. Aia 18a	23. Kesk 3	36. Kesk 15	49. Kungla 4a	62. Lai 4a	75. Riia 5	88. Turu 8	101. Vabaduse 14 (2)	114. Vabaduse 26-2	127. Vabaduse 34	
11. Aia 20	24. Kesk 5	37. Kesk 16	50. Kungla 4b	63. Lai 4b, 4c, 4d, 4e, 4f, 4g	76. Riia 6	89. Turu 10	102. Vabaduse 15	115. Vabaduse 26-1 (2)	128. Vabaduse 35	
12. J. Kuperjanovi 1	25. Kesk 6	38. Kesk 16a	51. Kungla 5	64. Puiestee 1	77. Riia 7	90. Tähe 1	103. Vabaduse 16	116. Vabaduse 26a	129. Vabaduse 35a	
13. J. Kuperjanovi 1b	26. Kesk 6a	39. Kesk 18	52. Kungla 5a	65. Puiestee 1b	78. Riia 8	91. Vabaduse 2	104. Vabaduse 17a	117. Vabaduse 27	130. Vabaduse 36	

VALGA LINNATUUMIKU MUINSUSKAITSEALA

Sõjaeelse hoonestuse skeem ning arheoloogia kaitsetsoon

- Hoone muinsuskaitsealal
- Hoone kaitsevööndis
- Sõjaeelse* tänavajoone teeäärne hoone
- Sõjaeelne* hoone mka. kasutusega kinnistul
- Muinsuskaitseala arheoloogia kaitsetsoon
- Muinsuskaitseala piir
- Kaitsevööndi piir
- Muinsuskaitseala kinnistute piir
- Vare

*Koostatud 1905., 1920. ja 1937. aasta skeemide põhjal.

1. Aia 1	14. J. Kuperjanovi 3a	27. Kesk 7	40. Kesk 19	53. Kungla 6	66. Puiestee 2	79. Riia 9	92. Vabaduse 3	105. Vabaduse 18	118. Vabaduse 27a	131. Vabaduse 36a
2. Aia 1a	15. J. Kuperjanovi 4	28. Kesk 8	41. Kesk 21	54. Kungla 7	67. Puiestee 3	80. Riia 10	93. Vabaduse 5	106. Vabaduse 19	119. Vabaduse 29	132. Vabaduse 37
3. Aia 2	16. J. Kuperjanovi 6	29. Kesk 9	42. Kesk 22	55. Kungla 8	68. Pärna pst 1	81. Riia 14	94. Vabaduse 5a-9a	107. Vabaduse 20	120. Vabaduse 31	133. Vee 1a
4. Aia 6	17. J. Kuperjanovi 8-1	30. Kesk 10	43. Kesk 22-2	56. Kungla 9	69. Pärna pst 1a	82. Sepa 2	95. Vabaduse 6-8	108. Vabaduse 21	121. Vabaduse 31a	134. Vee 1b
5. Aia 8	18. J. Kuperjanovi 8-2	31. Kesk 11	44. Kungla 1	57. Kungla 10	70. Raja 2	83. Sepa 4	96. Vabaduse 9	109. Vabaduse 22	122. Vabaduse 32	
6. Aia 12	19. J. Kuperjanovi 9	32. Kesk 12	45. Kungla 1a	58. Kungla 11	71. Raja 6	84. Sepa 6	97. Vabaduse 10	110. Vabaduse 23	123. Vabaduse 32 (2)	
7. Aia 14	20. J. Kuperjanovi 10	33. Kesk 12a	46. Kungla 2	59. Kungla 13	72. Riia 2	85. Turu 2	98. Vabaduse 12	111. Vabaduse 24	124. Vabaduse 33	
8. Aia 16	21. J. Kuperjanovi 12	34. Kesk 13	47. Kungla 3	60. Lai 2	73. Riia 3	86. Turu 4	99. Vabaduse 13	112. Vabaduse 25	125. Vabaduse 33a (1)	
9. Aia 18	22. Kesk 1	35. Kesk 14	48. Kungla 4	61. Lai 4	74. Riia 4	87. Turu 6	100. Vabaduse 14 (1)	113. Vabaduse 26-1 (2)	126. Vabaduse 33a (2)	
10. Aia 18a	23. Kesk 3	36. Kesk 15	49. Kungla 4a	62. Lai 4a	75. Riia 5	88. Turu 8	101. Vabaduse 14 (2)	114. Vabaduse 26-2	127. Vabaduse 34	
11. Aia 20	24. Kesk 5	37. Kesk 16	50. Kungla 4b	63. Lai 4b, 4c, 4d, 4e, 4f, 4g	76. Riia 6	89. Turu 10	102. Vabaduse 15	115. Vabaduse 26-1 (2)	128. Vabaduse 35	
12. J. Kuperjanovi 1	25. Kesk 6	38. Kesk 16a	51. Kungla 5	64. Puiestee 1	77. Riia 7	90. Tähe 1	103. Vabaduse 16	116. Vabaduse 26a	129. Vabaduse 35a	
13. J. Kuperjanovi 1b	26. Kesk 6a	39. Kesk 18	52. Kungla 5a	65. Puiestee 1b	78. Riia 8	91. Vabaduse 2	104. Vabaduse 17a	117. Vabaduse 27	130. Vabaduse 36	